

รายงานการวิจัย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

Guidelines for Community-Based Tourism Management in Sukorn Island Trang Province

เจตนา อินยะรัตน์

Jettana Inyarat

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง

และ

สุญาพร สัตตระกุล

Suyaporn Sortrakul

วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

งบประมาณเงินรายได้ประจำปี พ.ศ. 2560

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย งบประมาณเงินรายได้ประจำปี 2560 เป็นงานวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกรจังหวัดตรังเพื่อนำมากำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐเป็นอย่างมาก อันจะส่งผล ให้พื้นที่เกาะสุกรกลายเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์อัตตลักษณ์ที่โดดเด่นน่าสนใจและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอขอบคุณคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยที่ได้ให้การสนับสนุนรวมถึงประชาชนเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆประโยชน์อันใดที่เกิดจากงานวิจัยนี้ย่อมเป็นผลมาจากความกรุณาของท่านผู้วิจัยจึงได้ขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้จัดทำ

(1 สิงหาคม 2561)

ชื่อเรื่องงานวิจัย	แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง
คณะผู้จัดทำ	นางสาวเจตนา อินยะรัตน์ นางสาวสุญาพร สือตระกูล
แหล่งทุน	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร และศึกษาหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากเทคนิคการสุ่มแบบแนะนำปากต่อปาก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 8 คน และกลุ่มตัวแทนของประชาชนท้องถิ่นที่มีการบริการนักท่องเที่ยวบนเกาะสุกร จำนวน 15 คน ผลการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาศักยภาพของเกาะสุกรเป็น 3 มิติ มิติลักษณะทางกายภาพ พื้นที่เกาะตั้งขนานกับแนวชายฝั่ง และห่างจากชายฝั่งเพียง 3 กิโลเมตร มิติด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย ภูเขา ทะเล ป่าโกงกาง บ่อน้ำจืดกลางทะเล มิติด้านวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของชาวมุสลิม การประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์คือการทำประมง การทำสวนยาง การทำนาข้าวและปลูกแตงโมเป็นพืชเศรษฐกิจ รวมถึงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำจักสาน ใบเตยปาดหนั้น การทำผ้าบาติก ประเพณีการปล่อยควายสู่ทะเล ซึ่งจากศักยภาพของเกาะสุกรส่งผลให้มีแนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี โดยมีโปรแกรมท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนตามช่วงฤดูกาลที่จะช่วยเป็นอาชีพเสริมให้กับเจ้าของพื้นที่ พัฒนา ดูแลทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการ, การท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน, เกาะสุกร, จังหวัดตรัง

Research Topic	Guidelines for Community-Based Tourism Management in Sukorn Island Trang Province
Research Team	Ms. Jettana Inyarat Ms. Suyaporn Sortrakul
Funding Agency	Faculty of Science and Fisheries Technology Fund Rajamangala University of technology Srivijaya

ABSTRACT

This research is the Guidelines for Management of Community-Based Tourism in Sukorn Island, Trang Province. To study the lifestyle community and Community-Based tourism management guidelines of the Sukorn Island. In this study is qualitative research that was conducted using the In-Depth Interview method from snowball sampling Technique. The interviews consisted of 5 community leaders, 8 tourism operators, and 15 representatives from the local people who provided tourist services on Koh Sukorn. The result, researchers divided to the study into the potential of Sukorn Island 3 dimension. First, the physical dimension that this island is located parallel to the coastline far from mainland only 3 kilometers. Second, the nature of tourism resources includes mountains, sea, mangrove forests, freshwater pond in the sea. And cultural dimension is the way of life of Muslims. Their unique occupations are fishing, rubber plantation, rice farming and watermelon planting as economic crops. Including local wisdom to make Handy craft, Batik painting and have tradition of releasing buffalo to the sea. As a result of the potential of Sukorn Island, there is a way to manage the tourist community with activities throughout the year. There is a program of community-based lifestyle tours that supplement to the community development, prevent for tourism resource and create a learning process for tourists.

Keyword: Rural tourism Guidelines management Sukorn Island Trang

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
สารบัญตาราง	ค
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	3
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม	4
แนวคิดด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น	12
แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	13
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	18
ข้อมูลทั่วไปของเกาะสุกร	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	29
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
การสร้างเครื่องมือ	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล	30
บทที่ 4 ผลการวิจัย	31
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิถีชีวิตชนบทเกาะสุกรจังหวัดตรัง	31
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะ สุกร จังหวัดตรัง	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 สรุปล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	53
สรุปลผลและอภิปรายผลการวิจัย	53
ข้อเสนอแนะ	55
บรรณานุกรม	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 บทบาทของผู้มีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว	9
ตารางที่ 2 สภาพแวดล้อมของจังหวัดตรัง (SWOT Analysis)	24

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ปล่อยควายเข้านา	37
ภาพที่ 2 การแกะสัตว์ทะเลจากอวน	39
ภาพที่ 3 สวนยางพารา	40
ภาพที่ 4 ยางแผ่น	40
ภาพที่ 5 นาข้าว	41
ภาพที่ 6 การเก็บเกี่ยวข้าว	41
ภาพที่ 7 การส่งขายสู่ตลาด	42
ภาพที่ 8 ผลผลิตของแตงโม	42
ภาพที่ 9 สวนมะพร้าว	42
ภาพที่ 10 กลุ่มทำขนม	43
ภาพที่ 11 งานจักรสาน	44
ภาพที่ 12 เสื้อปาหนัน	45
ภาพที่ 13 ผ้าบาติกกลดลายแตงโม	45
ภาพที่ 14 เรือที่ใช้ในการประมง	46
ภาพที่ 15 ขนมตาหยาบ	48
ภาพที่ 16 ขนมเนหรั้า	49
ภาพที่ 17 ขนมคล่องใจ	49
ภาพที่ 18 กลุ่มการทำเครื่องแกง	50

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มา

การท่องเที่ยวถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ ที่ประสบความสำเร็จในการทำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้สามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่น ๆ จากสถิติ ปี 2555 รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาใช้จ่ายในประเทศไทย คิดเป็นจำนวน 900,000 กว่าล้านบาท ประมาณ 26.8 เปอร์เซ็นต์ และรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย ประมาณ 137,000 กว่าล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2557) สถานการณ์การท่องเที่ยวปี 2557 คาดว่ารายได้ทางการท่องเที่ยวจะเติบโตร้อยละ 13 และจำนวนนักท่องเที่ยวเติบโตร้อยละ 7 เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และจะสามารถเป็นฐานให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายรายได้ 2.2 ล้านล้านบาท ในปี 2558 ซึ่งเป็นผลมาจากประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย กระจายอยู่ทุกจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากวิถีชีวิตชุมชนมีความได้เปรียบในส่วน of พื้นที่ที่สวยงาม วิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาสัมผัสธรรมชาติ พักผ่อน ทำกิจกรรมนันทนาการและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนาม มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุดตามลำดับ ประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบน้อยที่สุด เนื่องภาครัฐให้ความสำคัญและสนับสนุนนักท่องเที่ยวคุณภาพ โดยให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติไว้ เพราะฉะนั้นแล้วสถานที่ท่องเที่ยววิถีชุมชน อาจเป็นเพียงแค่ออดีต ถ้าเรายังมีการท่องเที่ยวแบบมวลรวม (Mass Tourism) ในสภาพพื้นที่ที่จำกัด แสดงให้เห็นว่า ธุรกิจท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการแสวงหากำไรหรือรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่าสิ่งอื่นใด ก็อาจทำให้ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวลดลงเรื่อย ๆ ในขณะที่เดียวกันการรองรับการขยายไปไม่ทัน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมทั้งในส่วน of แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันก่อกำเนิดวิถีชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นส่วนสำคัญในการเสริมคุณค่าทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย

จังหวัดตรังหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เมืองทับเที่ยง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยว หลายรูปแบบความอุดมสมบูรณ์ของครั้งยังรวมถึงผืนป่า แหล่งน้ำ และถ้ำน้อยใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ หาดทราย ชายทะเล และหมู่เกาะ แหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน โดยสังขมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตกทอดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง แต่อย่างไรก็ตาม จังหวัดตรังยังมีชุมชนแห่งหนึ่งซึ่งมีเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เก่าแก่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอด จัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าอย่างยาวนานและยั่งยืนสืบไป นั่นก็คือ เกาะสุกร ตั้งอยู่ในพื้นที่ อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง

เกาะสุกร หรือที่เรียกกันว่า เกาะหมู เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง ตัวเกาะขนานกับแนวชายฝั่ง และห่างจากฝั่งเพียง 3 กิโลเมตร สภาพตัวเกาะประกอบด้วยภูเขา สวนยางพารา ป่าโกงกาง นาข้าว และทะเล ทำให้ชาวบ้านบน เกาะสุกร มีอาชีพประมง ทำสวนยาง และเกษตรกรรม นอกจากนี้ เมื่อหมดฤดูนาข้าวในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ก็จะเห็นไร่แดงโมพันธุ์หวานแดงอร่อย ออกผลเต็มทั่วท้องทุ่ง เพราะเป็นสินค้าขึ้นชื่อของ เกาะสุกร ชาวบ้านบน เกาะสุกร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้บนเกาะไม่มีการเลี้ยงหมู เลี้ยงสุนัข สำหรับที่มาของชื่อเกาะสุกร นั้นมีเรื่องเล่าหลากหลาย เช่น ในอดีตบนเกาะมีหมูป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งมีชาวประมงกลุ่มหนึ่งซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะ จึงขับไล่หมูป่าออกไปจากเกาะ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนชายฝั่งมองไปเห็นฝูงหมูป่ากำลังว่ายน้ำอยู่ จึงเรียกเกาะนี้ว่า เกาะหมูหรือเกาะสุกรนอกจากนี้บนเกาะยังมีการปั่นจักรยานชมวิวทิวทัศน์และการดำรงชีวิตของชาวบ้าน โดยเส้นทางจะผ่านภูเขา สวนยางพารา สวนมะม่วงหิมพานต์ ป่าโกงกาง ป่าโปร่ง ไร่แดงโม ทุ่งนา ซึ่งเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ควรไปสัมผัส เพราะจะได้ชื่นชมกับบรรยากาศท้องทุ่งนาข้าวเขียวขจี พร้อม ๆ กับสุดความหอมของกลิ่นข้าวช่วงตั้งท้อง หรือจะแวะเพลิดเพลินกับฝูงวัวควาย ฝูงนกเป็ดน้ำ นกกระยาง นกกวัก ปิดท้ายด้วยไปชมฝูงปูก้ามดาบ ปูหลากหลายสี ฝูงนก สัตว์ป่าชายเลนก็สามารถทำได้

ทั้งนี้ การสัมผัสชีวิตของชาวสวนยางพารา ก็ไม่ควรพลาดไปชมการกรีดยางในช่วงเช้ามีด และชมกรรมวิธีให้ได้ซึ่งแผ่นยางที่สวยงาม รวมถึงไปเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น ร้านจำหน่ายผ้าบาติก เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และหัดวาดลายผ้าบาติกรวมทั้งกรรมวิธีการย้อมผ้า และจากข้อมูลดังกล่าวเกาะสุกรมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากอีกทั้งวิถีชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ แต่หากไม่มีการใช้องค์ความรู้ในการจัดการวิถีชุมชนอย่างถูกต้องอาจส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งผู้ที่จะได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรกคือ ประชาชนในพื้นที่และอาจส่งผลเสียอย่างรุนแรงในระยะยาว

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนจะยั่งยืน และดำรงต่อไปได้นั้น ต้องคำนึงถึง แนวทางการจัดการที่ถูกต้องการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ลดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวให้น้อยลงที่สุด เพื่อสร้างความสมดุลและยั่งยืนของวิถีชีวิตชุมชน สร้างระบบภูมิคุ้มกัน ที่ความมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพ ในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสุกรให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพ การแข่งขัน และให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ จึงได้ศึกษา “แนวทางการจัดการท่องเที่ยววิถีชีวิตในชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง”

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชนบทเกาะสุกร จังหวัดตรัง
- 2.2 เพื่อศึกษาหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

3.1.1 เพื่อศึกษาพื้นที่ตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัด ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเสียมไหม หมู่ที่.2 บ้านแหลม หมู่ที่.3 บ้านทุ่ง หมู่ที่.4 บ้านท่าคลอง

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

3.2.1 เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่นของเกาะสุกร

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทางทฤษฎีและปฐมภูมิในด้านของวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร และศึกษาหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนของตำบลเกาะสุกร จังหวัดตรัง โดยการสัมภาษณ์ และจัดประชุมกลุ่ม

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 4.1 ทราบถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง
- 4.2 สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานท้องถิ่นในระดับจังหวัด

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation)

แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาชนบทที่ปรากฏในสังคมไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้มุ่งเน้นให้เกิดความสำคัญกับการพัฒนาแบบชุมชนเข้มแข็ง และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ศิลปประเพณี ความรู้ท้องถิ่น วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการวางแผนร่วมกับภาครัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในท้องถิ่นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางและเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง ในแง่ที่ว่า ประชาชนทุกคนต่างมีจิตปรารถนา และเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการที่จะได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนต่อการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตน

2.1.1 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ (The International Association for Public Participation IAP2, 2009) ไว้ดังนี้

1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นระดับสำคัญที่สุด และเป็นก้าวแรกที่จะทำ ให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลมีหลายช่องทาง เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การตีพิมพ์ การจัดนิทรรศการ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร (News Repositories) การจัดงานแถลงข่าว ตลอดจนการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่นการรับฟังความคิดเห็น สํารวจความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ และการจัดเวทีสาธารณะ

3) การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการ

บริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม การเปิดเวทีประชาวิจารณ์ การจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549)

4) ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น รวมทั้งรณรงค์ส่งเสริมให้รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สภาชมรม คณะกรรมการ และสมาคม รวมทั้งการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลืองานท้องถิ่น เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคลังสมองท้องถิ่น กลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ที่ปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนหรือมีส่วนร่วมมากขึ้น ถือเป็นสิ่งสำคัญและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน ได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ เพื่อทำให้เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549)

2.1.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Cohen and Uphoff, 1977)

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และตัดสินใจปฏิบัติงาน อาจเป็นการตัดสินใจในระยะเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือการตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) คือการเข้าร่วมโครงการ โดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติด้วยแรงงาน แร่งเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการเข้าร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุม ตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น คือ การกำหนดบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และสร้างความเป็นเจ้าของ (Ownership) ของธุรกิจชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป (พยอม ธรรมบุตร, 2549) มี 4 ระดับ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมระดับการตัดสินใจ (Decision Making Level) ชุมชนท้องถิ่นควรมีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจ ก่อนเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยชุมชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านบวก และด้านลบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนควรมีการประชุมแล้วลงความเห็นร่วมกันในการตัดสินใจว่าควรหรือไม่ควรพัฒนาการท่องเที่ยว และถ้าจะพัฒนาควรพัฒนาไปในลักษณะใด

2) การมีส่วนร่วมระดับการวางแผน (Planning Level) การร่วมวางแผน คือ การร่วมรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของการพัฒนา ชุมชนควรร่วมกันวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากร มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากร

3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว (Implementation Level) ชุมชนควรเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรมโฮมสเตย์ ร้านอาหารท้องถิ่น ร้านขายสินค้า OTOP บริการนำเที่ยว บริการเช่ารถ เช่าเรือ ดำน้ำ และการเดินป่า

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน (Evaluation Level) ชุมชนควรร่วมประเมินผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อการปรับปรุงแผนพัฒนาให้ ยั่งยืน และระยะยาว

2.1.3 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขาแล้ว โครงการต่างๆ ที่วางออกมาก็จะไร้ประโยชน์ เพราะโครงการที่วางออกมามีได้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งประชาชนจะมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมก็จะไม่ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหาคด้วยตนเอง โครงการที่วางไว้ก็จะสามารถดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายโดยง่ายเพราะประชาชนจะเกิดความรู้สึกที่เป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาให้พวกเขาเอง

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจน กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของพวกเขา ด้วยตัวของเขาเอง แต่อย่างไรก็ตามนักพัฒนาหรือผู้มีความรู้ในการวางแผนควรมีส่วนเข้าไปร่วมให้คำแนะนำประชาชนในการวางแผนกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางดำเนินกิจกรรมนี้ จะมีผลทำให้พวกเขาเหล่านี้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) กิจกรรมนั้น และจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน ในการเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก (สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) หรือมีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปแบบของทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนในชุมชนที่อยู่ตามกำลังความสามารถของประชาชน แทนที่จะใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยภายนอกของชุมชนเสียทั้งหมด การดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้นจะเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้จะทำให้ประชาชนได้มีการประเมินผลงานที่ได้ดำเนินไปนั้น ได้รับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจมากน้อยเพียงไร และอุปสรรคต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนทางแก้ไขในโอกาสต่อไปได้

2.1.4 ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมและการรับรู้ของชุมชน (Indicators of Community Involvement and Awareness)

ตัวชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีอยู่หลายรูปแบบ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงคือ ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมและการรับรู้ของชุมชน (Indicators of Community Involvement) เป็นการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีกลยุทธ์เพื่อช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในระยะยาว การให้ข้อมูลจะเป็นสิ่งช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นกุญแจในการทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือต่อกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการด้านข้อมูล ดังนี้

1) การจัดเตรียมข้อมูลให้พร้อม (Availability of Information) ประชาชนมีแนวโน้มจะพยายามเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน

2) การเข้าถึงข้อมูล (Availability of Information) ยิ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยทั่วไปมากเท่าใด ก็จะยิ่งให้ความสนใจต่อกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้น

3) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Information) ข้อมูลที่จัดเตรียมไว้ให้ประชาชนในท้องถิ่นต้องถูกนำเสนอในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย

4) การสนับสนุนข้อมูล (Advocacy of Information) จำเป็นต้องมีบุคคลที่เสียสละผู้อุทิศตนสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่นและสนับสนุนกระบวนการสร้างการรับรู้ตลอดจนให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5) การปฏิบัติต่อข้อมูล (Action on The Information) การปฏิบัติ ลงมือทำหรือรับผิดชอบความสำคัญต่อการสร้างการรับรู้และความต้องการต่อความยั่งยืนในสินทรัพย์ทางการท่องเที่ยว (The Tourism Asset) ชุมชน (Community) และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (Environment Resource) ซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ตัวบ่งชี้หลายๆ ตัวที่ใช้วัดระดับของการเข้าถึง ผลกระทบและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง

2.1.5 บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการจัดการผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม คือ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ก็ควรจะมีการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของธรรมชาติและของชุมชน การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว ผู้มาเยือนรวมถึงผู้เข้ามาศึกษาดูงานให้ได้เหมาะสมตามมาตรฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว เป้าหมายดังกล่าวอาจรวมถึงการหาวิธีลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การจัดการของเสียตลอดจนสร้างสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชน นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนรวมถึงผู้เข้ามาศึกษาดูงาน อีกทั้งได้เสนอแนะบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ชุมชน องค์กรหรือหน่วยงาน และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

เป้าหมายการท่องเที่ยวชุมชน และบทบาทของผู้มีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินการหลายมาตรการพร้อมกันและต้องมีการประสานงานในทุกๆ ด้านอย่างกลมกลืน เพื่อประโยชน์ในการบริหาร การจัดการ และการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อผลสำเร็จของการเฟื่องฟูทางการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ผลประโยชน์สูงสุดแก่ทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยได้แสดงบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2.1 บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว

บทบาทของชุมชนท่องเที่ยว	บทบาทขององค์กร/หน่วยงาน และผู้ประกอบการ
1. เป็นเจ้าของพื้นที่และผู้ดูแลทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	1. ร่วมเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้
2. เป็นแหล่งข้อมูลและให้บริการสาระความรู้	2. สร้างระบบที่เลี้ยงในการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวด้วยชุมชนเอง
3. วางระบบบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว	3. เป็นผู้ประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
4. กำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว	4. พัฒนาฝึกอบรมคนในชุมชนและสร้างกลุ่มอาชีพการท่องเที่ยว
5. สร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว	5. สนับสนุนสถานที่ในการจัดกิจกรรมและสื่อความเข้าใจกับหน่วยงาน

บทบาทของชุมชนท้องถิ่น	บทบาทขององค์กร/หน่วยงาน และผู้ประกอบการ
6. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านและผู้มาเยือน	6. ร่วมกันสร้างกติกาและจัดทำแผนการพัฒนาการท้องถิ่นของชุมชน
7. อำนวยความสะดวกและดูแลนักท่องเที่ยวดูญาติพี่น้อง	7. การบูรณาการกิจกรรมของชุมชนสู่แผนงานขององค์กรหรือหน่วยงานเพื่อสนับสนุนงบประมาณ
8. พัฒนา รักษา ฟื้นฟู ดูแลและบริหารจัดการทรัพยากรทางการท้องถิ่น	8. จัดช่องทางการประชาสัมพันธ์และพัฒนาระบบการตลาด
9. สร้างจิตสำนึกในการเป็นชาวบ้าน	9. การติดตามประเมินผลเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์
10. การเฝ้าระวัง การตั้งรับ และการปรับตัวอย่างรู้เท่าทันต่อสถานการณ์การท้องถิ่นในชุมชน	การท้องถิ่นระดับชุมชนและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ที่มา สันฐ์ สโรบล และคณะ, 2551

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น คือการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงเป็นการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ประชาชน กลุ่ม องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามความจะเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน ชุมชน ในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถและการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กร ชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

2.1.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

เมื่อสถานที่ใดที่หนึ่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะเกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่นนั้นทำให้คนท้องถิ่นมีงานทำ มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ในระบบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้น คนท้องถิ่นจำนวนมากที่จะได้รับประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วยส่วนใหญ่มักจะเป็นคนงาน ลูกจ้างในเขตอุทยาน หรือเป็นแรงงานในโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารใหญ่ๆ ที่ผู้ลงทุนส่วนใหญ่มาจากนักธุรกิจคนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยก็อาจลงทุนได้เพียงร้านค้า ร้านอาหารขนาดเล็ก สักส่วนการกระจายรายได้ลงสู่คนท้องถิ่นจริงๆ จึงมีน้อย การที่จะทำให้คนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากขึ้นจะต้องกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มดำเนินกิจกรรมและธุรกิจการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเองโดยสมาชิกในชุมชนต้องร่วมมือกันบริหารจัดการและสานให้เกิดขึ้น ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) โฮมสเตย์ (Home stay) เปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนเอง ซึ่งเป็นการจัดการธุรกิจชุมชน (Community Business) การมีส่วนร่วมที่ประชาชนต้องร่วมอย่างไรบ้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์ หรือได้รับประโยชน์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น

การมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ จะต้องครบองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1) ร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ร่วมประชุมและลงความเห็นว่าจะพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาคราชการนำเสนอเห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย ท่านมีข้อเสนอแนะควรทำอย่างไร หากท้องถิ่นใดที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องการให้เกิดขึ้น ก็ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนมีอะไรเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรอะไรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง ควรมีการจัดการอย่างไรบ้าง ควรแบ่งหน้าที่ใครทำอะไร ควรตั้งร้านค้าตรงไหนก็หลัง ควรให้ใครเข้ามาขายได้บ้าง ควรจัดร้านค้าแผงลอยอยู่บริเวณไหนให้ดูเป็นระเบียบ ควรขายของราคาเท่าใด ควรจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไรเพื่อป้องกันมลพิษและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นต้น

2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันไว้ อาทิ การวางแผนลดขยะภายใน 1 ปี ก็จะต้องร่วมกันลงมือทำให้ได้ตามแผนนั้น

3) ร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น จะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก เมื่อทุก

คนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งหมายถึง การลงทุนลงแรงมากก็จะได้รับผลประโยชน์มาก สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้

4) ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

5) ร่วมบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาด้วย หากละเลยปล่อยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมลง นักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมชมเยือนผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหมดไปเช่นกัน

การมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น จะประสบความสำเร็จได้โดยทุกคนร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ทุกฝ่ายต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการเอง จะต้องสนับสนุนความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นดำเนินการได้ราบรื่นและยั่งยืน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา (Wisdom) นับเป็นความคิดทางสังคม (Social Thought) ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมขนาดใหญ่พอควร และดำรงอยู่ได้ยาวนานขนาดหนึ่ง ย่อมจะต้องมีด้วยกันทุกสังคม สังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่ง จึงปรากฏภูมิปัญญาเช่นนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ภูมิปัญญา เหล่านี้นอกจากจะแสดงความเป็นไทย เป็นเอกลักษณ์ไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้ระดับความเจริญของสังคมไทยที่เป็นมาในประวัติศาสตร์อีกด้วย โดยเฉพาะนับถึงช่วงที่ วัฒนธรรมตะวันตกเริ่มไหลบ่าเข้าสู่ประเทศไทยอย่างหนักในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๆ ภูมิปัญญามักจะหมายถึงสิ่งที่เป็นามธรรมส่วนยอดส่วนปลายสูงสุดของสถาบันสังคม (Social Institution) ซึ่งเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม หากเราให้ความหมาย ของสถาบันสังคมว่าหมายถึง แบบในการคิดกระทำเรื่องสำคัญ เช่นว่านั่นคือ ครอบครัว การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง นันทนาการและศิลปะ ภาษาและการสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง อนามัยและสาธารณสุข และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เอ่ยชื่อเฉพาะที่สำคัญ ขยายความต่อไปได้ ว่า สถาบันสังคมด้านครอบครัว สถาบันสังคมด้านศาสนา หรือสถาบันสังคมด้านการศึกษา คือ แบบแผนหรือระเบียบแบบแผนแบบฉบับ กฎเกณฑ์สำหรับมนุษย์กลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง (เช่น คนไทย คนจีน คนญี่ปุ่น) จะเป็นแนวทางในการคิดถึงเรื่องนั้น ๆ ปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนั้น

2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด (ราชบัณฑิตยสถาน)

2.3.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- 1) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากต่างประเทศ
- 2) ก่อให้เกิดการจ้างงาน
- 3) ก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่ท้องถิ่น
- 5) ทำให้มนุษย์มีทรัพยากรท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนาน

แนวความคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดีควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดทางนิเวศวิทยา และแนวความคิดทางการผังเมือง แนวความคิดทางนิเวศวิทยา: เน้นการนำหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เน้นการใช้ประโยชน์มากกว่าการทำลาย แนวความคิดทางการผังเมือง: เน้นการจัดทำแผนการวางแผน และผังเมือง การใช้ที่ดิน สำหรับพัฒนาเมืองให้เป็นไปอย่างมีระบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตหลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.3 หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีองค์ประกอบดังนี้ (Shirley Eber, 1993)

- 1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี
- 2) การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดปริมาณของเสีย
- 3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และ วัฒนธรรม
- 4) การผสมผสานการท่องเที่ยวให้เข้ากับการวางแผน
- 5) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น
- 6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
- 7) การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น
- 8) การฝึกอบรมบุคลากร
- 9) การทำการตลาดด้วยความรับผิดชอบ
- 10) การดำเนินการวิจัย

2.3.4 การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนควรเริ่มจากนโยบาย เพราะนโยบายเป็นตัวบ่งชี้แนวทางนำไปสู่การปฏิบัติ เอานโยบายจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการท่องเที่ยวการทำยุทธศาสตร์ต้องแบ่งงานกันให้ชัดเจน โดยพิจารณาถึง 5 ประเด็นหลัก ให้ไปในทิศทางเดียวกัน คือ

- 1) การพัฒนาสินค้าและบริการ
- 2) การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 3) การตลาดและการประชาสัมพันธ์
- 4) การอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- 5) การบริหารจัดการจะต้องมีมาตรฐานระดับชาติมาตรฐานเดียวในการนำสู่การปฏิบัติ

ส่วนภูมิภาคต้องทำตามมาตรฐานที่กำหนด โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการท่องเที่ยว

สินค้าการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว, การบริการท่องเที่ยว) จำเป็นต้องมีการสร้างมาตรฐาน เมื่อสร้างมาตรฐานได้แล้วจะทำให้ได้คุณภาพตามไปด้วย และจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่งไรก็ดี นอกจากสินค้าและการบริการแล้ว บุคลากรด้านการท่องเที่ยวก็จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานด้วยเช่นกัน ทุกอย่างต้องพัฒนาไปสู่คุณภาพ ด้วยการสร้างมาตรฐานและรับรองด้วยมาตรฐานเดียวกัน จึงจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

2.3.5 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยที่สุดอย่างยั่งยืนยาว

- 1) หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการดังนี้ (อุยวาทิ พูลพิพัฒน์, 2545)

1.1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว

1.2) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Overconsumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

1.3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) สังคม และวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

1.4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

1.5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

1.6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

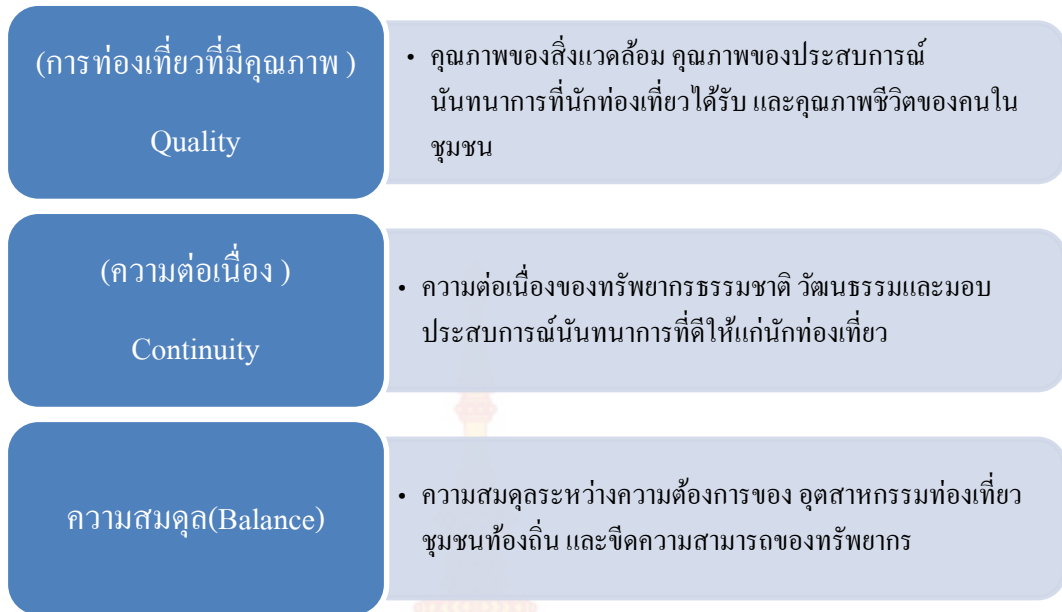
1.7) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

1.8) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่น ทุกๆระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

1.9) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

1.10) การวิจัยและติดตามผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2) ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (อุษาวดี พูลพิพัฒน์ผล, 2545) ลักษณะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ดี ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบดังนี้

2.1) การทอ้งเทียวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเนนคุณภาพของสามสวนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดลอม คุณภาพของประสพการณั นันทนาการที่นักทอ้งเทียวไดรับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2.2) การทอ้งเทียวที่มีความตอเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความตอเนื่องของ ทรัพยากรธรรมชาติ และความตอเนื่องของวัฒนธรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการทอ้งเทียว และสามารถมอบประสพการณั นันทนาการที่ดีใ้แก่นักทอ้งเทียว

2.3) การทอ้งเทียวที่มีความสมดุ (Balance) หมายถึงความสมดุระหวางความต้องการ อุตสาหกรรมการทอ้งเทียว ความต้องการของชุมชนทอ้งถินและขีดความสามารถของทรัพยากร

3) การทอ้งเทียวแบบยังยืนมีหลักการ (อุษาวดี พูลพิพัฒน์, 2545) ดังนี้

3.1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังกม และ วัฒนธรม เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว (Using Resource Sustainably)

3.2) การลดการบริโภคที่มากเกินจำเป็น และการลดของเสีย จะช่วยเล็ยค่าใช้จ่ายในการ ทำนุบำรุงสิ่งแวดลอมที่ถูกลทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการทอ้งเทียว (Reducing Over - consumption and Waste)

3.3) การรักษาและสิ่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังกม และวัฒนธรม มี ความสำคัญต่อการทอ้งเทียวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการทอ้งเทียว (Maintaining Diversity)

3.4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว (Integrating Tourism into Planning)

3.5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย (Supporting Local Economics)

3.6) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย (Involving Local Communities)

3.7) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน (Consulting Stakeholders and the Public)

3.8) การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว (Training Staff)

3.9) การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย (Marketing Tourism Responsibly)

3.10) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน (Undertaking Research)

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องไม่มี หรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้ หลักการพื้นฐานของความยั่งยืนจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งหมด ไม่จำเพาะแต่การท่องเที่ยวเฉพาะอย่าง การท่องเที่ยวขนาดเล็ก การท่องเที่ยวราคาแพงหรือการท่องเที่ยวของกลุ่มตลาดบน (Elite Market) เท่านั้น หากยังรวมถึงการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (Mass Market) ด้วย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อารยา พงศ์นาค (2558) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง “แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ถือปฏิบัติ หรือปรับเปลี่ยนสืบทอดกันมา ตั้งแต่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ”

วีระ บำรุงรักษ์ (2548) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง “ ความเป็นระเบียบ หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เจริญรุ่งเรือง ”

จอมพล ป. พิบูลสงคราม (2548) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรมของชาติเป็นเครื่องแสดงให้เห็นความเจริญองงามใหญ่หลวงของชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก วัฒนธรรมไม่เป็นแค่เครื่องหมายภายนอก ไม่เป็นแค่เพียงสิ่งซึ่งอวดโลกว่าเป็นชนชาติเจริญเท่านั้น วัฒนธรรมมีผลลึกซึ่งเข้าไปถึงชีวิตจิตใจคน วัฒนธรรมเป็นเครื่องผดุงศีลธรรม เป็นปัจจัยแห่งความเจริญองงาม และความแข็งแรงมั่นคงของชาติบ้านเมือง

2.4.1 ประเภทของวัฒนธรรม

มีนักวิชาการได้แบ่งประเภทวัฒนธรรมไว้หลายรูปแบบ เช่น พรทิพย์ พิมพ์โครต (2556) ได้จัดแบ่งประเภทวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material) ได้แก่ วัตถุตั้งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค

2) วัฒนธรรมความคิด (Idea) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึนึกคิด ทศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อถือโชคกลาง ตลอดจนเรื่องลึกลับ นิยายปรัมปรา วรรณคดี สุภาษิต และอุดมการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3) วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm) เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเอาไว้ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม จันทิชา ชนสงวนวงศ์ (2553) ได้จัดแบ่งประเภทวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

3.1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ มีรูปร่าง จากสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ผลิตขึ้นมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร บ้านเรือน วัฒนธรรมที่สัมผัสได้

3.2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Non - material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ภาษา ความคิด ค่านิยม ทศพร แสงสว่าง (2550) ได้จัดแบ่งประเภทวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

3.2.1) วัฒนธรรมทางวัตถุหรือรูปนาม ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ สถาปัตยกรรม เครื่องจักรกล

3.2.2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือนามธรรม ได้แก่ ภาษา อุดมการณ์ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วุฒิปานาวิ (2553) ได้จัดแบ่งประเภทวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1) วัตถุธรรม คือ วัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น บ้านเรือน ข้าวของ เครื่องใช้ เสื้อผ้า อาหาร ฯลฯ

2) เนติธรรม คือ กฎระเบียบ แบบแผนความประพฤติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยมักมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตาม เช่น กฎหมาย ระเบียบวินัยต่าง ๆ ฯลฯ

3) สหธรรม คือ วัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน เป็นแบบแผนความประพฤติที่ยอมรับกันดีว่า มีความเหมาะสม แต่ไม่มีบทลงโทษชัดเจนเหมือนเนติธรรม เช่น การเข้าแถวเพื่อรับบริการต่าง ๆ ระเบียบในการประชุม มารยาทที่ควรปฏิบัติในโอกาสต่าง ๆ ฯลฯ

4) คติธรรม คือ ปรัชญา แนวคิด ศาสนา ความเชื่อถือที่ยึดถือเป็นแนวทาง ส่วนมากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับจิตใจ ศรัทธา ฯลฯ จุฑามาช พันชุกกลาง (2558) ได้จัดแบ่งประเภทวัฒนธรรมไว้ดังนี้

4.1) วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ เป็นรูปธรรม เช่น หนังสือ แวนตา รอยนตร์ เป็นต้น เป็นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมคิดค้นขึ้นมา

4.2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่มองไม่เห็น เป็นภาพนามธรรม เช่น ค่านิยม มารยาท ปรัชญา บรรทัดฐาน สถาบัน สังคม ความเชื่อ เป็นต้น

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า การแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นวัฒนธรรมนามธรรมหรือวัฒนธรรมรูปธรรมจะเป็นการแบ่งที่แยกกันได้อย่างเด็ดขาด

จากการประชุม Earth Summit ขึ้นที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศ บราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ในที่ประชุมมุ่งเน้นความสนใจทั่วโลกสู่ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและได้มีการลงนาม อันเป็นที่เกิดแนวคิดของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม

2.4.2 หลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิด ความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร ของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำ เที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน วัฒนธรรม และได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ทาง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่นรวมทั้ง เคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการ คือ

4.1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

4.2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่าง ยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

4.3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการ ศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4.4) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชน ในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จาก การท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมี ส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น

4.6 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของ การ บริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจ ท่องเที่ยว เน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4.7) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.8) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะดวกสบายของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้าน และต้องดูแลรักษาความสะดวกสบายของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

4.9) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ องค์กรประกอบของ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

องค์กรประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้านดังต่อไปนี้

1) องค์กรประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น 1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง 1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา 1.6 คนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ 1.7 ภาษา และวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา 1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียมการรับประทานอาหาร 1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ 1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2) องค์กรประกอบด้านกระบวนการศึกษาลึงแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาลึงแวดล้อมโดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) องค์กรประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไร

คู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4) องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6) องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวชม โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้วย โดยแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประเภทได้ 5 ประเภท คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรักชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่น นั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและ วัฒนธรรม มีประสบการณ์

ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อ การรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การจัดการการท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism/ Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ครอบงำงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อ การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การจัดการการท่องเที่ยว

4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือการแข่งขันกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางจัดการรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า

5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2.5 ข้อมูลทั่วไปของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

เกาะสุกรเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปะเหลียน เป็นเกาะขนาดใหญ่อยู่ห่างชายฝั่งเพียง 3 กิโลเมตร บนเกาะมีชาวบ้านอาศัยอยู่กว่า 2,500 คน มีอาชีพประมง ทำสวนยาง และเกษตรกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เหตุที่เกาะนี้ชาวอิสลามอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่แต่ชื่อเกาะสุกร เพราะในอดีตเกาะนี้เคยมีหมูป่าอยู่เป็นจำนวนมาก บนเกาะยังมีผลไม้ที่มีชื่อเสียงคือแดงโม ซึ่งรู้จักกันในจังหวัดตรังและใกล้เคียงว่ามีรสหวานอร่อย จะมีมากในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน บนเกาะมีรีสอร์ทบริการหลายแห่งให้นักท่องเที่ยวได้พักค้างแรม และหากต้องการนั่งเรือท่องเที่ยวไปตามเกาะในจังหวัดตรังก็สามารถจะเช่าเรือจากท่าเรือบนเกาะได้อีกด้วย

การเดินทาง สามารถนั่งรถโดยสารประจำทางสายตรัง-ปะเหลียน หรือรถตู้ จากอำเภอเมืองตรัง ระยะทาง 47 กิโลเมตร และลงเรือที่ทำเรือท่าข้าม อำเภอปะเหลียน เรือจะออกวันละ 2 เที่ยว เวลา

10.00 น. และ 14.00 น. ใช้เวลาเดินทาง 40 นาที หรือลงเรือที่ท่าเรือตะเสะ อำเภอหาดสำราญ ซึ่งจะสะดวกกว่า ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 404 เลี้ยวขวาสี่แยกบ้านนาประมาณ 18 กิโลเมตร และเลี้ยวซ้ายประมาณ 7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที ค่าเช่าเหมาเรือราคา 700 บาท นั่งได้ 10 คน และบนเกาะมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2.2 สภาพแวดล้อมของจังหวัดตรัง (SWOT Analysis)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ol style="list-style-type: none"> มีทรัพยากรท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมที่มี เอกลักษณ์ สามารถสร้างจุดขาย ทางการท่องเที่ยว มีแหล่งหัตถ์ทะเลที่อุดมสมบูรณ์ มีเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญ สามารถเที่ยวชมได้ตลอดปี 	<ol style="list-style-type: none"> ขาดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โครงสร้างพื้นฐานหลัก และเส้นทางคมนาคม ไม่ได้มาตรฐานในระดับสากล ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวขาดการต่อยอด ขาดแคลนมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจ ภาษาต่างประเทศ กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ยังมีน้อย ขาดการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพในการ บริการด้านการท่องเที่ยว

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นงคราญ กาญจนประเสริฐ (2545) ได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ โดยใช้เทคโนโลยีชาวบ้านของประชากรในจังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย โดยจำแนกการผลิตเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทสิ่งประดิษฐ์ ประเภทจักสาน ประเภทสิ่งทอ ประเภทแกะสลักไม้ ประเภทแปรรูปอาหาร และประเภทอื่น ๆ ซึ่งประชากรทั้ง 2 จังหวัด ผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีและสภาพการณ์จริงในปัจจุบัน และสอบถามความคิดเห็นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) มีลักษณะแบบสัมภาษณ์ กึ่ง โครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา กลุ่มผู้ประกอบการ ธุรกิจการค้า และการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวบ่อนพุร้อน แบบ ประเมินตัวชี้วัดความเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว

สมาพร คล้ายวิเชียร 2550 ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์อยู่ 4 ประการ คือ ศึกษาแหล่งท่องเที่ยว

หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ และศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน วิธีการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเชิงลึกในการสำรวจที่อยู่ ที่มา และจำนวนเชือกของช้างในอีสานใต้ 6 จังหวัด และส่วนที่ 2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของอำเภอที่มีหมู่บ้านช้าง ซึ่งมีอยู่ 9 อำเภอ 3 จังหวัด และใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 400 ชุด และบริษัทนำเที่ยว จำนวน 20 ชุด นอกจากนี้ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ความสำเร็จ จำนวน 100 ชุด และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 ชุด โดยมีจุดประสงค์เพื่อทราบข้อมูล ในด้านความพร้อมของพื้นที่ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างได้ และทราบข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

สุภารัตน์ แสงจันทร์ (2553) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนารูปแบบแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน จ.สมุทรสงครามนั้น เป็น การศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพและ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำแนวทางการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ความพร้อมต่อการขอรับการรับรอง มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นนำแนวทางที่ได้มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมและสามารถ ขอรับการรับรองมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวตามหลัก เกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งกระบวนการ ศึกษาทำโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อธิบายสภาพการณ์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ณ วันที่ทำการศึกษา โดยการสำรวจ แหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงแบบเจาะลึก เล่าเรื่อง (Narrative Interview) กับ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ สรุปผลเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ซึ่งผลที่ได้จากการ ศึกษาพบว่า ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคนมีศักยภาพและ คุณภาพสูงในทุกด้าน โดยมีคะแนนรวมในระดับดีเยี่ยมโดย เฉพาะในองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะว่าด้วยเรื่องการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว อันเป็นกุญแจสำคัญสำหรับแหล่งท่องเที่ยวใน

การสร้าง ความยั่งยืนให้กับชุมชน การวิจัยได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว
ครอบคลุมประเด็นที่เป็นจุดอ่อนในแหล่ง ท่องเที่ยว และจากนั้นนำแนวทางที่ได้เสนอแนะผู้ที่
เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ หัวหน้าชุดวิจัยเพื่อร่วมกันพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยว

ปรีดา พูลสิน (2554) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทาง
ศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดโสมนัส โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชน โสมนัส โดยใช้วิธีการวิจัยแบบ สังเกตแบบมี
ส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ชุมชน
เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ชุมชนมี การจัดการองค์
ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม และมีผู้นำชุมชนและเยาวชนเป็นผู้ดำเนินงาน ในขั้นตอนการวางแผน
การจัดกิจกรรม วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เรียนรู้ทั้ง 4 แหล่งมีความร่วมมือในขั้นการดำเนินงาน
เป็นสำคัญ ดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางศิลปวัฒนธรรม
กล่าวคือ ชุมชนต้องมีการศึกษา ค้นคว้าและนำมาอนุรักษ์ของชุมชน ในการวางแผนเพิ่มวิธีการใช้
ทรัพยากรทางวัฒนธรรมกันอย่างเหมาะสม

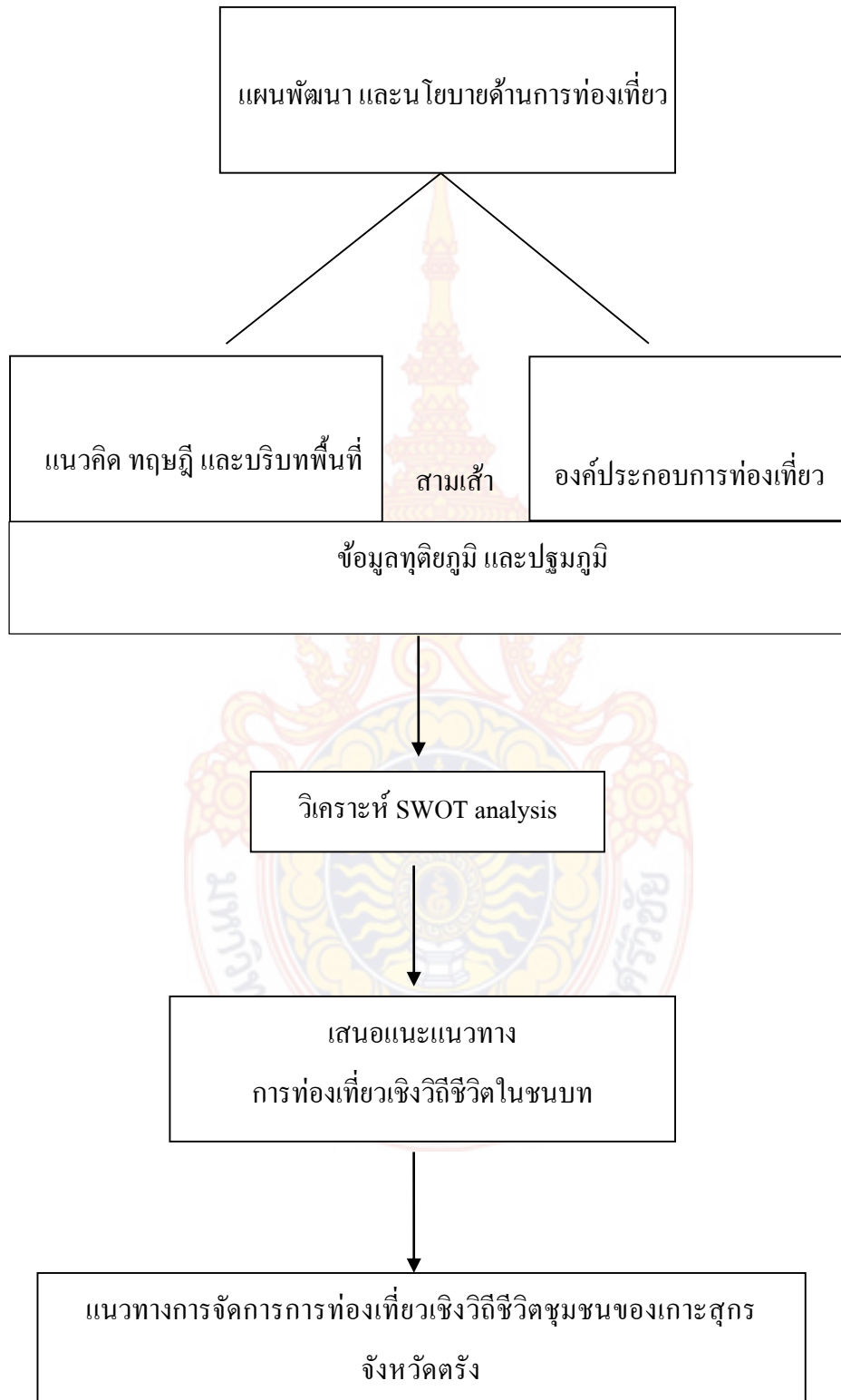
จุฑารัตน์ เจือจิ้น (2555) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำ
เขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยใช้วิธีวิจัยแบบคุณภาพ สืบหาข้อมูล ภาคสนาม การ
สังเกตการณ์ ทำสนทนากลุ่ม และศึกษาเอกสารหลักฐาน ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการ
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเขียว เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก ด้วยจุดเด่นคือ ระบบ
นิเวศป่าชายเลน เป็นการนำวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวมุสลิมในชุมชนเข้าไปร่วมในการท่องเที่ยว
ชุมชน แต่ยังคงความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม อย่างไรก็ตามความเป็นชุมชนเก่า มี
ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรมีการจัดการ
ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งจับต้องได้และไม่ได้ด้วยการส่งเสริมรักษา พื้นฟูสืบสานวัฒนธรรม
ชุมชน ควรมีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการมี
ส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวของบ้านน้ำเขียวเกิด
ความยั่งยืน

ศุภรดา มาจันทร์ (2558) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวลึ
เขียวบ่อน้ำพุร้อนแม่กาษา บ่อน้ำพุร้อนแม่กาษาเป็นแหล่งท่องเที่ยวลึเขียวที่สำคัญของ จ.ตาก

ส่งผลให้เป็นที่ดึงดูดใจ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากในช่วงเทศกาล จะเห็นได้ชัดว่าบ่อน้ำพุร้อนในปัจจุบันที่ได้มีการพัฒนาไปจากเดิมมากพอสมควร แต่ยังไม่ตรงตามองค์ประกอบและคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว ทางผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการบ่อน้ำพุร้อน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ มาเป็นแนวทางการจัดการและพัฒนาบ่อน้ำพุร้อน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสำรวจสภาพพื้นที่ตามองค์ประกอบ และคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (2) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการของบ่อน้ำพุร้อน (3) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวบ่อน้ำพุร้อนแม่กาษา การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยการลงพื้นที่ศึกษา

พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ 2559 ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมเกษียณ จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม ระดับส่วนประสมการตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรม และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมเกษียณ จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมเกษียณในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ได้ตัวอย่างจำนวน 100 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ระดับลึกจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ส่วน คือแบบสอบถามและแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ระดับลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก และการ วิเคราะห์เนื้อหา

7. กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาศึกษาบริบทพื้นที่เกาะสุกรจังหวัดตรัง รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทาง สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลอย่างยั่งยืนในจังหวัดตรัง โดยการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากทั้งชุมชน สถานประกอบการ

3.1 พื้นที่การศึกษา

ศึกษาพื้นที่ตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัด ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่หมู่ที่ 1 บ้านเสียมไหม หมู่ที่.2 บ้านแหลม หมู่ที่.3 บ้านทุ่ง หมู่ที่.4 บ้านท่าคลอง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่นของเกาะสุกร

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับประชากรทั้ง 3 กลุ่มหลักดังนี้

- 1) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลในเขตเกาะสุกร
- 2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเกาะสุกร
- 3) เจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และรับผิดชอบในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการถามนอกจากจะให้อธิบายแล้วต้องถามถึงเหตุผลด้วย ทั้งในลักษณะทำไมและอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก

2) อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ ดินสอ ปากกา ขางลบ กระดาษ คอมพิวเตอร์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะมีการเก็บข้อมูลจากตัวแทนชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และผู้แทนจากหน่วยงานของภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับ การพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ บริบทพื้นที่ ความตระหนักถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จดบันทึก ถ่ายภาพ ถอดความและเรียบเรียงตามประเด็นหัวข้อที่กำหนด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนของเกาะสุกร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเกาะสุกร ซึ่งสามารถสรุปวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร เป็นประเด็นทั้งหมด 6 มิติ ได้แก่ มิติด้านสังคม มิติด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น มิติด้านอาชีพ และ มิติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร

4.1.1 มิติด้านสังคม

1) มิติทางด้านวิถีชีวิตทางสังคมของประชาชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ซึ่งทางชุมชนได้มีกลุ่มองค์กรชุมชน ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสตรี อสม./กองทุนหมู่บ้าน/อปพร. มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีศักยภาพสามารถ ให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน

2) ในด้านมิติสังคมที่ต้องการพัฒนา ได้แก่ การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ไม่เข้มแข็ง การแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้าน ประชาชนบางกลุ่มไม่ใส่ใจสุขภาพอนามัยและอนามัยสิ่งแวดล้อม สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ ภูมิภาคส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น

4.1.2 มิติทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ภูมิประเทศเป็นเกาะ มีทัศนียภาพที่สวยงาม ดังนี้

1) ชายหาด มีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดลงไปใต้น้ำทะเล ปกคลุมไปด้วยทรายเม็ดละเอียดสีขาว ได้แก่ หาดทรายทอง หาดบ้านแหลม หาดบ้านทุ่ง หาดทรายยาว หาดหัวเขาดกน้ำ หาดโหลใหญ่ อีกทั้งยังมี แนวหาดทรายที่อยู่กลางทะเลที่มีชื่อเรียกว่า สันหลังมังกร

2) ถ้ำ มีลักษณะเป็นโพรงลึกเข้าไปในเนินเขา ได้แก่ ถ้ำดำเสา ถ้ำข้าหลวง ถ้ำค้างคาว ถ้ำหัวเขาดกน้ำ ถ้ำหาดทรายยาว

3) บ่อน้ำมหัศจรรย์ (บ่อน้ำจืด) บริเวณใกล้ชายหาด ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านเลียมไหม เป็นบ่อน้ำจืดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

4) จุดชมวิว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านเลียมไหม เป็นจุดชมวิวหลักที่เห็นทัศนียภาพของเกาะสุกร เช่น สันหลังมังกร บริเวณท่าเรือและวิวทะเลในมุมสูงที่สวยงามเป็นอย่างมาก

5) ป่าโกงกาง (ป่าสงวนแห่งชาติ) ป่าควนหาดทรายยาว หมู่ที่ 1 บ้านเสียมใหม่ ป่าควน
ใต้ หมู่ที่ 4 บ้านหาดทรายทอง

6) แหลม ได้แก่ แหลมจีน หมู่ที่ 2 บ้านแหลม แหลมหัวหินใต้ หมู่ที่ 1 บ้านเสียมใหม่
เกาะสุกร มีภูมิประเทศและภูมิอากาศรวมทั้งสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การทำ
การเกษตร มีทรัพยากรทางทะเล ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตาม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม ที่ยังคงมีการบุกรุกที่สาธารณะและตัดไม้ทำลายป่า ขาดความร่วมมือจากประชาชน
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประชาชนขาดจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า ขาดระบบการบริหารจัดการด้านขยะ มูลฝอยและสิ่ง
ปฏิกูล ปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริเวณบ้านเรือนและพื้นที่ชุมชนตลาด

4.1.3 มิติด้านวัฒนธรรม

เกาะสุกรเป็นเกาะที่มีวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งบรรพบุรุษสร้างสรรค์และบำรุงรักษาไว้ให้เป็นสมบัติของลูกหลานได้ตระหนักในคุณค่าและความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะวิถีชีวิตของ ชาวมุสลิม การประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ การประมง การทำสวนยาง การทำ นาข้าวและปลูกแตงโมเป็น พืชเศรษฐกิจ รวมถึงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มจักสาน กลุ่มผ้าบาติก นับเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่สำคัญแห่งหนึ่ง และยังมี แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม ที่น่าสนใจอย่างพิธีกรรมขอขวามุสลิม วัฒนธรรมพื้นบ้านของผู้คนในเกาะสุกร พอที่จะแบ่งแยกรายละเอียดของ วัฒนธรรมท้องถิ่นดังนี้

4.1.4 มิติด้านขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

เนื่องจากชุมชนเกาะสุกรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามเป็นหลัก ขนบธรรมเนียมก็จะอิงกับศาสนา

4.1.4.1 พิธีกรรมทั่วไปของท้องถิ่น

1) พิธีกรรมการเกิด

1.1) การอาบน้ำ 7 เดือน คนท้อง

ลักษณะของพิธีกรรมนี้จะทำเมื่อตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน เป็นการประกาศให้คนได้รู้และเป็นการต้อนรับสมาชิกใหม่เข้าสู่ศาสนา อิสลาม โดยจะให้คนที่ตั้งครรภ์อาบน้ำ สระผมให้สะอาดและจะมีการทำนุรีขอคูอาร์ (ขอพร) จากอัลเลาะห์ ให้ ลูกที่จะเกิดมาได้ดิบได้ดี และอย่าให้เจ็บไข้ได้ป่วย

2.2) การขึ้นเปล

การขึ้นเปลเด็ก เป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งจะทำได้เมื่อเด็กอายุ 715 วัน เพื่อเป็นการขอพรให้กับเด็ก ถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งซึ่งจะมีการทำอาหารคาวหวาน ที่ตกแต่งอย่าง สวยงามมีการเชิญแขกและผู้นำทางศาสนา มาทำพิธีและอ่านบารายี

2) พิธีกรรมการแต่งงาน

ความเชื่อของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการแต่งงาน“ สมัยก่อนเจ้าสาว ตอนกลางคืนห้ามลงจากบ้าน นอกจากมีรางวัล-รอนแรง มีการควลอ้มเดือน ที่ให้ เจ้าสาวหรือเจ้าบ่าว อยู่ข้างใน และนางรางวัล-รอนแรงล้อมเอาไว้และให้เจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวมาได้เขาจึงจะคืนให้ และเจ้าสาวจะต้องกลับมาอยู่บนบ้านเหมือนเดิม พอตอนรุ่งเช้าเจ้าสาวแต่งตัวรอขบวนขันหมาก พอมาถึงมี การกั้นประตูเมื่อเจ้าบ่าวให้ซองประตูจึงเปิด พอเจ้าบ่าวจะเดินเข้าไปต้องมีการเช็ดเท้า เจ้าบ่าว ส่วนใหญ่จะใช้ เด็กเช็ด เครื่องเช็ดเท้าเจ้าบ่าว แล้วจึงเข้าไปปรับเจ้าสาวในห้อง มีการ “ ตะหนิง ” กล่าวขอพรจากพระเจ้าเจ้าสาว ออกมาได้พร้อมเจ้าบ่าวและมาต้อนรับแขก งานแต่งงาน

สมัยก่อนมีการระแวกกับเล่นสืหลาดไปด้วย มีการตี โพนให้จังหวะ เมื่อก่อนคนที่เล่นจะมีครุหนอสีหลาดด้วย บางคนนั่งผ้าถุงแล้วเล่นสืหลาด ทำให้คนดูขบขัน

3) พิธีกรรมการตาย

วิธีที่ 1 สำหรับมุสลิมที่ตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บ หรือด้วยพิษบาดแผลที่กำลังรักษาอยู่ เริ่มจากให้นำศพมาอาบน้ำชำระสิ่งสกปรกที่ติดอยู่ติดอูรีดท้อง เพื่อให้สิ่งปรกภายในเคลื่อนที่ออกมา แล้วรดน้ำให้สะอาดทั้งตัว จากนั้น นำศพมาวางบนผ้าขาวซั้งปูไว้ 3 ชั้น นำมือทั้งสองไว้ที่ระดับอกให้มือขวาทับบนมือซ้ายแล้วห่อด้วยขาว 3 ชั้น แล้วนำศพไปบรรจุในหีบศพ ถ้าหากอยู่ในที่กัณดาร ไม่ใช่หีบศพก็ได้แต่ให้ทำลูกหลุมเพื่อเตรียมฝัง ต่อมาฝังในหลุมลึก คณะพอไม่ให้มีกลิ่นขึ้น หรือสัตว์ป่าคุ้ยเขี่ยขึ้นมาได้ เมื่อฝังในที่ใดแล้ว ห้ามขุดศพนั้นขึ้นมาไม่ว่าประการใด ๆ การฝังให้วางศพนอนตะแคงข้างขวา หันหน้าศพไปทางทิศตะวันตก แล้วนำดินที่ขุดขึ้นมา กลับไปจนหมด หากจำเป็นต้องนำศพกลับ ให้รักษาไว้ไม่ให้มีกลิ่นเหม็น ถ้าปล่อยให้มีกลิ่นเหม็น ทางศาสนาถือว่าเป็นการบาป

วิธีที่ 2 สำหรับทหารที่ตายในขณะปฏิบัติการ

ทหารที่ตายในขณะปฏิบัติการในสนามรบนั้น ไม่จำเป็นต้องเตรียมการเกี่ยวกับการอาบน้ำหรือห่อศพใด ๆ ทั้งสิ้นให้ใส่เสื้อผ้าในชุดเดิม แล้วฝังลงไปเลยวิธีฝังเหมือนกับวิธีที่ ๑ และถ้าตายพร้อมกันหลายศพก็ฝังลงในหลุมเดียวกันได้

4) พิธีน้ำเรือลงน้ำ

เป็นพิธีที่ชาวประมงทำกันทุก ครั้งที่เมื่อน้ำเรือขึ้นมานบนบก เมื่อหม่ามาขึ้น โครง (วางเรือบนขอนไม้เพื่อซ่อม)หรือเป็นเรือทำขึ้นมาใหม่เมื่อ เสร็จเรียบร้อยแล้วจะนำเรือลงน้ำก็จะทำพิธีนี้ทุกครั้ง นำเรือลงน้ำทำได้ทุกเดือนแต่ถ้าเป็นข้างขึ้นจะทำในวันคี่ ถ้าเป็นข้างแรมจะทำในวันคู่ของใช้ในพิธีจะประกอบด้วย บ้าก ยาน ผ้าผูกหัวเรือ 3 ผืน สีแดง สีน้าเงิน สีขาว เงิน 9 บาท(สำหรับใส่ผูกไว้กับผ้าสีแดง)ด้ายดิบ 1 เส้น ผูกหัวเรือ ข้าวและแกง(นิยมนิยมน้ำ)โดยนำไปตองวางบนหัวเรือ วางข้าวบนใบตอง 5 กองใส่ไก่ 5 ก้อน เสร็จแล้วก็เผาข้าวยาน

5) การลอยบาตบาหลา

สมัยก่อนเกาะสุกรเกิดมีโรคระบาด คือ ไข้ฉี่น้ำลักษณะคือ เป็นตุ่มตามตัว พอเป็นมากจะเปื่อยทำให้คนตายหลายคน สมัยก่อนการรักษายังไม่เจริญ ยังคงต้องพึ่งหมอบ้านคนมีวิชาอาคมรักษาทุกคนกลัวก็เลยทำกันทุกคนทุกบ้าน ปีละ 1 ครั้ง เมื่อหมอได้ทำลอยบาตบาหลา โรคไข้ฉี่น้ำก็หายไปจากหมู่บ้านจริงๆ คนเลยเชื่อจึงทำกันทุกๆ ปี เพราะกลัวโรคไข้ฉี่น้ำจะกลับมาอีก ปัจจุบันไม่มีแล้วหมดไปเมื่อประมาณ 25 ปีที่แล้ว เพราะเมื่อหมอคนที่ทำได้ตายไปก็ไม่มีคนที่สืบต่ออีกอย่าง โรคไข้ฉี่น้ำก็ไม่มีในหมู่บ้านแล้วด้วย

6) การเข้าสู่สูต

การเข้าสู่สูต คือ การขลิบปลายอวัยวะเพศชาย สมัยก่อนเมื่ออายุประมาณ 10 ปี คนอิสลาม (ผู้ชาย) ทุกคนต้องเข้าสู่สูต แต่ปัจจุบันเข้าสู่สูตตอนอายุน้อยเพราะแผลจะหายเร็วกว่าตอนที่อายุมาก ” วิธีการเข้าสู่สูต สมัยก่อนใช้ไม้ไผ่ขลิบปลายอวัยวะเพศแล้วตัดกันสดๆ จะใช้เปลือกมะม่วงและปูนขาวห้ามเลือด ใช้ขี้เถ้ารองเลือด เมื่อตัดแล้วจะไม่เย็บใช้ผ้าขาวห่อแล้วผูกไว้กับเอวเพื่อไม่ให้ไหวไปมาได้

- ก่อนขลิบหมอต้องดูเทียบก่อนว่าตัดได้หรือไม่ มีอาเพศอะไรบ้าง ถ้ามีหมอต้องแก้ไข ก่อนถึงจะตัดได้

- ก่อนขลิบ คนเข้าสู่สูตต้องอาบน้ำให้เย็น จนเหน็บก่อนเพราะสมัยก่อนไม่มียาชา

- ก่อนเข้าสู่สูต 1 วัน จะมีการ แห่แขก คือการพาคนที่เข้าสู่สูตเที่ยวโดยการแห่เมื่อให้คนที่เข้าสู่สูตได้ สนุกสนานก่อน สมัยก่อนการแห่แขกจะให้เป็นเรือให้คนเข้าสู่สูตนั่งแล้วใช้ไม้สอคล้องข้างได้มีคนหามพาเที่ยว มี การเล่นซึ่หลายให้ดู

7) การทำตายเป็น (โต๊ะหมอเถ้า)

การทำ ตายาย ขึ้น 3 คำเดือน 6 หรือ 6 คำ เดือน 6 ของทุกปี คนเฒ่าคนแก่เขาจะทำตายเป็น ที่เขาทำกันวันนี้ เพราะว่ามันครบรอบ 1 ปี ที่เขานัดกันไว้ ถ้าหากใครไม่ทำก็ไม่เป็นไรที่เขาทำเพราะรำลึกถึงบรรพบุรุษที่ ล่วงลับไปแล้วช่วยคุ้มครองลูกหลาน และให้สิ่งที่ดีเข้ามาในชีวิต และ แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ

8) การทำ ขวัญข้าว

พิธีเรียกขวัญข้าว เขาจะพางแกลข้าวแล้วใส่แกละ จากนั้นเขาก็เก็บข้าวแล้วผู้กรวงข้าวเก็บข้าวมา 9 รวง แล้วผูกใส่จ้งที่นำมาจากนั้นก็รวมมา 3 กอง ผูกจุกแล้ว วัน 3 ครั้ง และพางนั้นกลับในระหว่างทางเมื่อเจอ ใครก็จะไม่พูดด้วยจนกว่าจะถึงบ้านแล้ววางจ้งจึงจะพูดได้

4.1.4.2. พิธีกรรมและประเพณีที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

1) ประเพณีปล่อยควายเข้านา

ประเพณีปล่อยควายเข้านาเป็นประเพณีที่หาได้ยากนักในประเทศไทย ฤดูกาลปล่อยควายเข้านาของประชาชนท้องถิ่นบนเกาะสุกรจะเริ่มในช่วงเดือนเมษา – กรกฎาคม ของทุกปี หลังจากการเก็บแต่งได้หมดไป เพื่อที่จะให้ควายได้เข้ามากินวัชพืชในสวนแดง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มปุ๋ยธรรมชาติให้กับหน้าดินในการทำงานครั้งต่อไป

ภาพที่ 1 ปล่อยควายเข้านา

2) วันออกบวช หรือ วันฮารีรายอ (ลีดิลฟิตรี)

เป็นวันออกบวชและเป็นวันอีด (วันรีนเริง) ก่อนถึงวันฮารีรายอมีการฆ่าวัวควายเพื่อมาทำอาหารร่วม ทำบุญกันที่มีสยิด กล่าวคืออาห์ขอพรในคืนนั้นก่อนจะถึงวันอีดครอบครัวมุสลิมทุกคนจะต้องส่งข้าวสาร (สารตะ) เป็นความจำเป็นของครอบครัวมุสลิมทุกครอบครัว จึงทำให้คนที่อาศัย-ทำงานอยู่ข้างนอกต้อง กลับมาบ้าน (ถ้าไม่ได้ส่งเกิดเหตุขัดข้องค่อยชดใช้ในปีต่อไป) พอตอนรุ่งเช้าซึ่งเป็นวันอีด (ฮารีรายอฟิตรี) ชาวมุสลิมทุกคนรวมถึงเด็กจะแต่งตัวสวยงามด้วยเสื้อผ้าหลากสีสันตามแบบของมุสลิมและนำขนมพื้นบ้านที่ทำไว้ก่อนวันอีกประมาณ 2-5 วันมาร่วมกันทำบุญที่มีสยิด มีการร่วมละหมาดและสอนศาสนาและให้เห็น ความสำคัญของการอีด มีการขอมะอัฟ(ขอโทษ)ซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีเงินก็มีการ ซาดากะ(ทำทาน) ให้กับเด็ก คนแก่ คนพิการ พอเสร็จพิธีจากมีสยิดแล้วก็มีการเยี่ยมญาติ สำหรับในเกาะบางคนก็จีรตเยี่ยมญาติในเกาะ บาง คนก็ออกนอกเพื่อเดินทางเยี่ยมญาติข้างนอกใน บางครั้งจะมีการจัดการละเล่นของเยาวชนและแสดงเกี่ยวกับเรื่องศาสนาเป็นการจัดเวทีบ้าง กลางลานบ้าง แล้วแต่ทางกรรมการมีสยิดและผู้นำศาสนาจะลงความเห็น ”

ฮารีรายออออกบวช เมื่อถึงบวชแล้วครบวันก็จะดูเดือน เมื่อเห็นเดือนแล้วก็จะออกบวช หรือเมื่อทางจุฬา มนตรีประกาศทางโทรทัศน์ เมื่อได้รับรู้แล้วก็จะตักเบิยะ รุ่งเช้าก็จะมี การออกบวชและก็ทำพิธีละหมาด อิดิลฟิตรี ประมาณ 8 โมงกว่าๆหลังจากนั้นมีการทำนุรี ไปเยี่ยมกุโบ มีเวลาประมาณ 3 วันในการไปพบปะ สังสรรค์พี่น้อง ฮารีรายออออกบวช 3 ปีจะเลื่อนครั้ง 3 เดือน 10 วัน จะเป็นฮารีรายอออิดิลอัฎฮาฮาร์ จะทำรูกน ฮัจยีห้ที่มะกะห์ คนที่ทำฮัจยีห้ไม่ได้ต้องไปละหมาดที่มีสยิดเวลา 9 โมง เมื่อละหมาดเสร็จก็ทำนุรี เยี่ยมกุโบ มี ระยะเวลา 9 วันในการเยี่ยมญาติพี่น้อง...

4.1.5 มิติด้านอาชีพ

อาชีพของประชาชนท้องถิ่นบนเกาะจะอยู่ในรูปแบบการเกษตรกรรมเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบลุ่มและมีที่ราบสูงเป็นส่วนน้อยแต่ละพื้นที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมและประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา การทำนา ปลูกแตงโม การทำสวนมะพร้าว โดยยึดหลักภูมิปัญญาของประชาชนท้องถิ่นมาใช้ในการเพาะปลูกเช่นการทำนาเมื่อพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวก็จะมีสัตว์ป่าพวกกระรอกหนูและนกมากินข้าวในไร่ข้าวทำให้เกิดความเสียหายประชาชนท้องถิ่นก็เลยทำไว้หลายๆรูปร่างตามจุดต่างๆให้ทั่วทั้งไร่ผูกเชือกจากเกราะทุกรูปมายังที่ปักเมื่อถึงเชือกจะทำให้มีเสียงดังอยู่ทั่วไปทำให้สัตว์ต่างๆไม่กล้ามากินข้าวในไร่จึงทำให้ได้รับผลผลิตมากตามที่ต้องการ และในส่วนที่เป็นอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่นในเกาะสุกรมีดังนี้

4.1.5.1 อาชีพการทำประมง

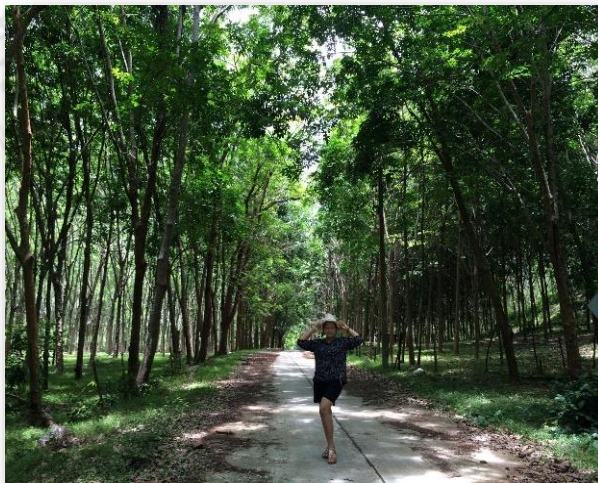
ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นอันดับ 1 ของประชาชนบนเกาะสุกรส่วนใหญ่จะเป็นหมู่ที่ 2 บ้านแหลมหมู่ที่ 4 บ้านหาดทรายทองหมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง ระยะเวลาในการทำประมงจะขึ้นอยู่กับมรสุมและสภาพอากาศที่เหมาะสมต่อการออกเรือลักษณะของการทำประมงมีหลายลักษณะเช่นมีเรือเป็นของตัวเองเช่าเรือคนอื่นและมีการฝากวันไปหาปลา เป็นอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่นที่ได้สืบทอดกันมาช้านานเนื่องจากมีทำเลที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่งประกอบกับมีหมู่เกาะหลายร้อยเกาะถึงทำให้สามารถประกอบอาชีพการประมงได้เป็นอย่างดีจากการประมงก็จะได้ปลากุ้งหอยหมึกและปูนอกจากนี้เศษปลาและเศษหอยเล็กๆก็นำมาเป็นอาหารและอีกทั้งสามารถทำรายได้เป็นมูลค่าที่สูงมากให้กับชาวประมงเทคโนโลยีที่นำมาใช้เกี่ยวกับการประมงสามารถจำแนกออกได้หลายประการเช่นอวน ขอบแห เบ็ดตกปลา และอุปกรณ์อื่นๆ สิ่งสำคัญที่ประชาชนท้องถิ่นขาดไม่ได้นั่นก็คือ เรือ ถือเป็นพาหนะหรือเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อประชาชนท้องถิ่นในการประมงประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้นำเอาภูมิปัญญาประชาชนท้องถิ่นมาดัดแปลงและสืบทอดให้เข้ากับอาชีพของตนเอง

ภาพที่ 2 การแกะสัตว์ทะเลจากอวน

4.1.5.2 อาชีพทำสวนยางพารา

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา มีจำนวน 93 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่ของสวนยางพารามีทั้งหมด 613 ไร่ หมู่บ้านที่มีการทำสวนยางพารามากที่สุดคือ หมู่ที่ 4 บ้านหาดทรายทอง การทำสวนยางพาราในช่วงเดือนมกราคม- พฤษภาคม บางช่วงอาจจะดูตามสภาพอากาศในแต่ละวัน การทำสวนยางพาราถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่น และลักษณะการทำสวนยางพารา เป็นลักษณะทั่วไปเหมือนกับที่อื่นๆ เช่น ประชาชนท้องถิ่นต้องตัดกรีดยางตั้งแต่เช้ามีด หลังจากนั้นหยุดรอช่วงให้น้ำยางไหลเต็มที่แล้วทำการเก็บน้ำยาง ผลผลิตจากยางพาราประชาชนท้องถิ่นจะทำกันในลักษณะของ แผ่นยาง เพราะเป็นการสะดวกในการจำหน่าย

ภาพที่ 3 สวนยางพารา

ภาพที่ 4 ยางแผ่น

4.1.5.3 อาชีพการปลูกข้าว

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพทำนา มีจำนวน 120 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่ของสวนยางทำนามีทั้งหมด 360 ไร่ หมู่บ้านที่มีการทำนามากที่สุดคือ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง ฤดูกาลของการทำนาของประชาชนท้องถิ่นจะอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม และช่วงระยะเก็บเกี่ยวข้าวตั้งแต่เดือน ตุลาคม- ธันวาคม ลักษณะการทำนาของประชาชนท้องถิ่นจะเป็นแบบนาดำ มีลักษณะดังนี้ มีการไถหน้าดินโดยการใช้ควาย 2 ตัวเอาคันไถไว้ตรงกลางมี คนอยู่ด้านหลังจับคันไถและไล่ควายให้เดินไถ โดยเดินอีก 2-3 ก้าวไปทางซ้ายพอไถเสร็จแล้วคราดและเกลี่ยดินไว้ประมาณ 10 วัน จึงนำกล้ามาดำได้ ถึงเดือนเก็บเกี่ยวข้าวจะมีการจ้างเพื่อนบ้านมาเก็บเกี่ยวกัน โดยค่าแรงนับเป็นเช่ๆละ 3 บาท ปัจจุบัน ประมาณ 70 บาท โดยใช้เก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นมีดสำหรับตัดรวงข้าว นำข้าวที่เก็บมาสีด้วยเครื่องมือที่ทำด้วย

ไม้ไผ่มีลักษณะคล้ายโมหินเรียกว่า “ครกสีข้าว” แล้วนำมาร่อนในกระด้งมีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ปลูกในปี ต่อไปส่วนใหญ่แล้วเป็นพันธุ์ข้าวที่มีในเกาะ เช่น พันธุ์ราชินี ราไว หอมมะลิ แคนจันทร์ นางเอก

ภาพที่ 5 นาข้าว

ภาพที่ 6 การเก็บเกี่ยวข้าว

4.1.5.4 อาชีพปลูกแตงโม

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพปลูกแตงโม มีจำนวน 120 ครัวเรือน มีการปลูกส่วนใหญ่ 2 พื้นที่ คือ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง เรียกว่า แตงโมนา และมีแตงโมทะเล ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านแหลม ซึ่งมีลักษณะเป็นดินปนทรายตามแนวชายหาด และมีฝนฟ้าตกตลอดช่วงฤดูกาล จนเป็นแหล่งผลิตแตงโมที่มีคุณภาพดีที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้ จำนวนพื้นที่ของสวนแตงโมมีทั้งหมด 360 ไร่ หมู่บ้านที่มีการปลูกแตงโมมากที่สุดคือ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง ฤดูกาลของการปลูกแตงโมของประชาชนท้องถิ่นจะอยู่ในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม ลักษณะของการปลูกแตงโมนาและแตงโมทะเล ก็จะเป็นลักษณะการปลูกทั่วไป การใช้จอบพรวนดินแทนการไถด้วยรถไถ จะมีลักษณะเป็นร่องนูนแนวยาว ใช้จอบขุดเป็นหลุมเล็กๆ หลังจากนั้นก็ใช้ปุ๋ยคอกจากธรรมชาติจาก ขี้ควาย ดินเผา ลูกปลา และขี้กนางแอ่น พรวนให้เข้ากับดิน และใส่เมล็ดแตงโมได้เลย จำนวน 3-4 เมล็ด ปัจจุบันพันธุ์ที่ปลูกคือ แตงโมลูกผสม แตงโมปลูกกันมากที่ริมชายหาด แตงโมมีพันธุ์หลายชนิด เช่น พันธุ์ลูกขาว กินรี จินตรา จัมโบ้ หัวช้าง การจำหน่ายก็ขายในเมืองหรือเรขายเองกิโลละ 10 บาท

ภาพที่ 7 การส่งขายผู้ตลาด

ภาพที่ 8 ผลผลิตของแตงโม

4.1.5.5 อาชีพทำสวนมะพร้าว

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว มีจำนวน 20 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่ของสวนมะพร้าวมีทั้งหมด 80 ไร่ หมู่บ้านที่มีการทำสวนมะพร้าวมากที่สุดคือ หมู่ที่ 2 บ้านแหลม ฤดูกาลของมะพร้าวของประชาชนท้องถิ่นจะอยู่ในแต่ละช่วงตามสภาพอากาศที่เหมาะสม ลักษณะของการปลูกสวนมะพร้าว ก็จะเป็นลักษณะการปลูกทั่วไป มะพร้าวสมัยก่อนปลูกกันน้อย บ้านละ 1-2 ต้นและไม่ค่อยนิยม ปลูกเพราะไม่ค่อยมีราคา ปลูกกันมากก็ตอนหลังสงครามโลกครั้งที่

2 สมัยก่อนไม่ได้ปลูกเพื่อขายแต่จะนำไป ทำน้ำตาลมะพร้าว น้ำตาลรวง วันละ 2-4 กก. และนำมา
เคี่ยวเป็นน้ำมันมะพร้าวใช้ในครัวเรือนและขายได้อีก ด้วย หลังจากนั้นก็เริ่มปลูกกันมากขึ้นและ
เริ่มมีราคาสูงอีกด้วย

ภาพที่ 9 สวนมะพร้าว

4.1.5.6 อาชีพค้าขาย

ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสุกรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของอาชีพ
การเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นบนเกาะสุกรจึงได้จัดตั้งกลุ่มต่างๆเพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้
ให้แก่ประชาชนท้องถิ่น โดยมีกลุ่มดังนี้ กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มทำขนม และกลุ่มเลี้ยงควาย ในแต่ละ
กลุ่มอาชีพก็จะมีประชาชนท้องถิ่นหลายอายุหลายรุ่นที่เข้ามาจากกลุ่มทำอาชีพกันอีกครั้ง กลุ่ม
อาชีพเหล่านี้ยังเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของเกาะสุกรอีกด้วย

ภาพที่ 10 กลุ่มเครื่องแกง

ภาพที่ 10 กลุ่มทำขนม

4.1.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนท้องถิ่น

4.1.6.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนท้องถิ่น

ประชาชนท้องถิ่นบนเกาะสุกรส่วนใหญ่ยึดถือภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันทางอาชีพการอยู่อาศัยการท่องเที่ยวภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเกาะสุกรประชาชนท้องถิ่นบนเกาะสุกรได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษที่มีมาช้านานมาใช้ในการ จักสานเตยปาหนัน การทำผ้าบาติก ซึ่งเป็นศิลปหัตถกรรมของประชาชนท้องถิ่น อีกทั้งยังนำไปใช้ในการประมงของประชาชนท้องถิ่นในลักษณะของการต่อเรือซึ่งได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์กับการดำรงชีวิตให้เกิดผลที่ดีในชุมชน

1) งานจักสาน

การสานเสื่อเตยปาหนันแล้วถือเป็นการสานแบบดั้งเดิมแต่ปัจจุบันเกาะสุกรมีงานจักสาน เตยปาหนันในรูปแบบต่างๆ ที่สร้างสรรค์และตอบสนองการใช้สอย ของประชาชนท้องถิ่น เพื่อให้งานจักสานมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่นหมวก กระเป๋า ตะกร้า และอื่นๆ

ภาพที่ 11 งานจักสาน

2) การทำเสื่อปาหนัน

เสื่อปาหนันเป็นสินค้าพื้นบ้านที่เป็นงานประดิษฐ์ที่อาศัยฝีมือประณีตสวยงามด้วยลวดลายสะดุดตาเสื่อผ่านด่านนอกจากใช้สอยในรูปการปูนั่งนอนตามปกติแล้วยังเป็นที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่แวะผ่านมาเยี่ยมเยือนเกาะสุกรและใช้เป็นวัสดุในการประดับตกแต่งบ้านเรือนได้ด้วย

งานสานเสื่อนับเป็นงานค่อนข้างละเอียดจะต้องเตรียมจักตอกใบเตยตากแห้ง ย้อมสีจนได้ที่จึงจะนำไปสานได้ ลวดลายต่างๆ แล้วแต่ความสามารถของผู้สาน มีตั้งแต่ลายขั้ดธรรมดาไปจนถึงลวดลายที่สอด้สียากขึ้น ราคาจำหน่ายกำหนดตามคุณภาพของวัสดุ และความยากง่ายของการสาน แหล่งสานเสื่อปาหนันที่สำคัญของเกาะสุกร ส่วนใหญ่ประชาชนท้องถิ่นจะจัดกลุ่มกันสานตามบ้านต่างๆ

ภาพที่ 12 เสื่อปาหนัน

3) การทำผ้าบาติก

งานผ้าบาติกถือเป็นหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่ประชาชนท้องถิ่นสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองประโยชน์ต่างๆ ในการดำรงชีวิต คุณสมบัติพิเศษของงานผ้าบาติก คือ ความงดงาม และประโยชน์การใช้สอยต่างๆ ได้จากการสร้างขึ้นด้วยฝีมือที่ประณีต จนได้ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามและยังเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่แวะผ่านมาเยี่ยมชมเกาะสุกรอีกด้วย

งานผ้าบาติกของประชาชนท้องถิ่นในเกาะสุกรสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของ
ธรรมชาติ เช่น ลายทะเล ลายผ้าถุง ลายดอกไม้ ลายรูปสัตว์ ต่างๆ และลายผลไม้ แต่ งานผ้าบาติ
กลวดลายที่ยอดนิยมที่สุดในเกาะสุกร คือ ลายแดงโม แต่ละลายของผ้าที่ประชาชนท้องถิ่นทำขึ้น
ถือเป็นลวดลายที่สะท้อนวิถีชีวิต การดำรงชีวิตของประชาชนท้องถิ่นในเกาะสุกร ราคาจำหน่าย
กำหนดตามคุณภาพของวัสดุ และความยากง่ายของลวดลาย

ภาพที่ 13 ผ้าบาติกลวดลายแดงโม

4) การต่อเรือ

การต่อเรือเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนในชุมชนเกาะสุกร การต่อเรือใน
สมัยก่อนไม่ต้องใช้ตะปู แต่ใช้ ลูกสักที่ทำด้วยไม้ไผ่ตง เริ่มจากการตั้งเถิม(กระดุกง) ให้ตรงแล้ว
ขึ้นไม้กระดานแต่ละแผ่นเชื่อมต่อกันด้วยลูก สักแล้วตรึงให้เป็นรูปเรือ ไม้กระดานตัดด้วยกัณฑ์ไฟ
เมื่อขึ้นไม้กระดานได้ให้เป็นรูปเรือได้แล้วจึงได้ใส่กงเรือ ต่อมาเห็นนายขุ่ยชาวกันตัง ซึ่งเป็นลูกเขย
เจ้าของสัมปทานป่าชายเลนเพื่อเผาเตาถ่านมาอยู่ที่บ้านตะเสะ ทำ เรือด้วยวิธีตั้งกระดุกงแล้วจึงใส่ตัว
กงก่อนใส่ไม้กระดาน ใช้วิธีการแบบนี้จนถึงยุคของการใช้ตะปู

การต่อเรือเพื่อใช้ในการทำประมงจะมีขนาด 13.15 ตังกง ต่อมาก็เป็น 17.21 ตังกง
ลักษณะคล้ายกับ หัวเรือโทงในปัจจุบัน ตัวเรือยาวประมาณ 5-6 วา เมื่อมาถึงยุคของการทำอวน
เขียว/อวนลิก ซึ่งต้องออกไปไกล ก็มีการเอาเครื่องยนต์มาต่อกับเรือ

ไม้ที่ใช้ต่อเรือสมัยก่อน ส่วนใหญ่จะใช้ไม้พะยอม, ไม้ตะเคียน, ไม้ทัง, ไม้สอม เป็นไม้ที่
โค่นจากป่าใน ตำบลและเลื่อยกันเอง ค่าจ้างในการต่อเรือ อยู่ที่ล่ำละ 500-700 บาท ในปัจจุบันไม้ที่
ใช้ต่อเรือต้องหาซื้อจาก โรงงานไม้ในตัวเมือง

ปัจจุบันการต่อเรือเริ่มเลือนหายไปจากชุมชนเกาะสุกรเนื่องจากการสืบทอดวิชา
ไว้เลย จะมีก็แต่ช่างซ่อมหรือเปลี่ยนชิ้นส่วนบางตัวของเรือเท่านั้น ถ้าประชาชนท้องถิ่นจะซื้อเรือ
เพื่อทำอาชีพประมงก็ต้องไปซื้อจาก บ้านคลองตุ จังหวัดกระบี่

ภาพที่ 14 เรือที่ใช้ในการประมง

ข้อมูลการต่อเรือในยุคปัจจุบัน

จะมีขนาดตั้งแต่ 11-29 ตัน ความยาว 6-13 เมตร ส่วนประกอบมีดังนี้

- ไม้กระดาน
- ตั๊กงเรือ
- หัวและท้ายเรือ
- ชันดาและลูกกล้วย
- กระจุกงูหรือเข็มเรือ

วิธีการต่อเรือ

ตั้งกระจุกงูหรือเข็มก่อน จากนั้นใส่ไม้กระดาน ใส่กง ใส่ หัวและท้ายเรือ ใส่ลูก
กล้วย ใส่ชันดา ตอก หมัน ขาแนว แล้วทาสี

4.1.6.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร

วัฒนธรรมการกินของประชาชนท้องถิ่นในเกาะสุกร เป็นภาพสะท้อนถึงวิถีชีวิต
การดำเนินชีวิตทั้งยังเป็นเครื่องบ่งถึงระดับจิตใจ สภาพทางเศรษฐกิจวิธีการจัดการ และภูมิธรรม
ของสังคม อาหารส่วนใหญ่ของประชาชนท้องถิ่นในเกาะสุกรจะเป็นอาหารทะเล เนื่องจากสภาพ

พื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล ประชาชนท้องถิ่นได้ใช้วิถีชีวิตท้องถิ่นมาใช้ในการทำอาหารในรูปแบบทั่วไป โดยใช้อาหารทะเลมาผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น ต้ม แกง ยำ ผัด นึ่ง และทอด

นอกจากนี้ยังมีอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นที่อาจหาซื้อได้ยากในปัจจุบันรสชาติโดยทั่วไปไม่ค่อยผิดมากตามความแตกต่างกับแต่ละครอบครัวเกาะสุกรเป็นเกาะหนึ่งที่มีประเพณีและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการกินและการประกอบอาหารที่น่าสนใจและเก่าแก่มาช้านาน มีการประกอบอาหารบางอย่างที่ค่อนข้างพิถีพิถันและบางอย่างก็เป็นแบบง่ายๆรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน

1) กลุ่มการทำขนม

1.1 ขนมตาหยาบ

ส่วนผสม แป้งข้าวเหนียว 600 กรัม แป้งข้าวเจ้า 300 กรัม แป้งหมี่ 100 กรัม เกลือ-ไบเตย หอม-ไข่ไก่ 1 ฟอง-น้ำมันปาล์ม

ส่วนผสมไส้ขนม มะพร้าวอ่อน 3 ลูก น้ำตาลทราย 1/2 กิโลกรัม น้ำตาลทรายแดง 1/2 กิโลกรัม

วิธีทำ นำแป้งมาละลายกับน้ำให้เหลวพอประมาณ จากนั้น นำไข่ไก่มาผสมและนวดกับแป้งให้เข้ากัน นำไป ทอดให้เป็นแผ่นบางๆ ตามรูปก้นกระทะ แล้วนำไส้มะพร้าวที่เตรียมไว้ โดยนำมะพร้าวมาเคี้ยวกับน้ำตาล ทรายแดงจนสุก มาวางบนแป้งที่สุกแล้ว ม้วนให้เป็นทรงกระบอก สูตรขนมตาหยาบ

ภาพที่ 15 ขนมตาหยาบ

1.2 ขนมเนหรี

ส่วนผสม แป้งข้าวเจ้าที่ตัวเองไม่ใช่แป้งถุง 1 กิโลกรัม น้ำตาลทรายขาว 1/2 กิโลกรัม น้ำตาลทรายแดง 3 ชีด น้ำเปล่าประมาณ 4 ชีด น้ำมัน 1 กิโลกรัม

วิธีทำ นำน้ำตาลผสมกับน้ำ ตั้งไฟเคี่ยวให้ขึ้นพองประมาณ นำมาผสมกับแป้ง แล้วนวดให้เข้ากัน นำ กระทะ ตั้งไฟใส่น้ำมัน ใช้ไฟแรงปานกลาง ปั่นแป้งเป็นก้อนกลมๆขนาดเท่าปลายนิ้วโป้ง แล้วเจาะรูนำลงทอดใน น้ำมัน พองเหลืองแล้วตักขึ้นมาสะเด็ดน้ำมัน แล้วรับประทานได้เลย

ภาพที่ 16 ขนมเนหรี

1.3 ขนมคลั่งใจ

ส่วนผสม ไข่ไก่ 20 ฟอง/แป้ง 1 กิโลกรัม โซดาบีน 1 กิโลกรัม/ 1ช้อนชา แป้ง 1 กิโลกรัม

วิธีทำ ตีไข่ให้ขึ้นที่ใส่แป้งให้เข้ากันแล้วคลึงแป้งให้เป็นเส้นกลมยาวประมาณ 1 ฟุต และคลึงให้เป็น วงกลม 3 วงติดกันแล้วนำไปทอดในน้ำมัน จากนั้นเพื่อความอร่อยก็นำมาผัดกับน้ำตาลที่เคี่ยว แล้วนำไปคลุกกับน้ำตาลทรายละเอียด(น้ำตาลไอซิ่ง)

ภาพที่ 17 ขนมกล้วยใจ

1.4 กลุ่มการทำเครื่องแกง

กลุ่มการทำเครื่องแกงถือเป็นกลุ่มอาชีพเล็กๆของเกาะสุกร แต่มีความโดดเด่นทางรสชาติและกระบวนการทำที่ยังคงดั้งเดิม โดยใช้การทำด้วยมือของประชาชนท้องถิ่น

ภาพที่ 18 กลุ่มการทำเครื่องแกง

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

ศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ในการวิเคราะห์ศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนพบว่า กลุ่มการท่องเที่ยว ชุมชนเกาะสุกรมีศักยภาพทางการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพทางการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ ศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีผลการวิจัยดังนี้

4.2.1 ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

สำหรับศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเกาะสุกรนั้น มีศักยภาพด้านความดึงดูดใจสูง ซึ่งวิเคราะห์ได้จากปัจจัยชี้วัดด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล โอกาสในการพบเห็นสัตว์ขณะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วย นก ปูมดแดง กุ้ง ปูม้าและ สัตว์น้ำอื่น ๆ รวมไปถึง ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งการนั่งเรือชมสันหลังมังกร กิจกรรมทำผ้าบาติก กิจกรรมกลุ่มเครื่องแกง ชมการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของชุมชน การทำนา และการปลูกแตงโม เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลักของชุมชนเกาะสุกร ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้วิถีชีวิต มีการพำนักนานสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจเรียนรู้กิจกรรมในชุมชนเกาะสุกร และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเนื่องจากทรัพยากรดังกล่าวเป็นแหล่งในการหาเลี้ยงชีพ การทำประมง การใช้ประโยชน์พื้นทะเลเดียวกันนั้น ในการดำรงชีพของคนทั้งหมดในเกาะสุกร

4.2.2 ศักยภาพทางการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเกาะสุกรส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งโดยมากเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเกาะสุกรส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบจิตอาสา เรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ให้แก่กันในชุมชน เช่นนักท่องเที่ยวมาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้กับคนในชุมชน หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาพักผ่อนที่ใช้เวลาในการพักยาวนาน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเริ่มนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเน้นการทำกิจกรรมเรียนรู้กับชุมชน โดยเฉลี่ยใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน เกาะสุกรมีกลุ่มรถสามล้อบริการจัดนำเที่ยวรอบเกาะ แบบ (one day trip) ซึ่งเสน่ห์ของการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของเกาะสุกรคือการได้นั่งรถสามล้อ ชมรอบเกาะ โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูลท่องเที่ยวจากคนขับรถสามล้อ รถสามล้อเหมาเที่ยวรอบเกาะ วันละ 300 บาท และประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็น หลัก โดยเน้นที่รองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมากับกลุ่มค้าอาสา หรือ

เดินทางมาแบบส่วนตัว ซึ่งมีความพร้อมด้านที่พักที่หลากหลาย และมีความโดดเด่นด้านการให้บริการโฮมสเตย์

4.2.3 ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในอดีตที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวชุมชนเกาะสุกร มีการประกอบอาชีพประมง และการเกษตรเพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเริ่มสนใจเดินทางเข้ามาจึงได้มีการดำเนินการในรูปแบบให้บริการที่พักแบบรีสอร์ต และธุรกิจโฮมสเตย์ แต่ในปัจจุบันชุมชนเกาะสุกร ได้ร่วมกันหารือและมีความสนใจการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการเข้ารับอบรมโครงการต่าง ๆ ของจังหวัด เช่น โครงการอบรมเจ้าบ้านที่ดี โครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาจากชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียง เพื่อจะจัดทำข้อสรุปการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเพื่อสามารถดำเนินการการท่องเที่ยววิถีชีวิตตามความถนัดและศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีการให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้าง คุณค่าของลูกค้าพูดคุยสอบถามถึงการให้คุณค่าของนักท่องเที่ยวและนำเสนอสินค้าหรือบริการซึ่งได้แก่โปรแกรม การท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการให้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่ายนั้นต้องอาศัยการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อลดอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน โดยปัญหาที่เด่นชัดคือ การขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน การสร้างกลุ่มคณะกรรมการด้านการท่องเที่ยว จะทำอย่างไรให้เครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานร่วมกัน การรับผลตอบแทนอย่างเท่าเทียมกัน และการจัดการขยะที่นับวันจะมีขยะเพิ่มขึ้นทุกปี ที่สำคัญ สมาชิกในชุมชนมีความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

4.2.4 ศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานชุมชนเกาะสุกรยังไม่มีรูปแบบกลุ่มการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ชุมชนเกาะสุกรเป็นผู้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวมุ่งเน้นด้านวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน มีการสร้างการมีส่วนร่วมทางอ้อมในด้านการรองรับการท่องเที่ยวในชุมชนในด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และการมีส่วนร่วมทางอ้อมของประชาชนท้องถิ่นในชุมชนเกาะสุกรที่มีการประกอบอาชีพอื่น ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับสิ่งที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกี่ยวข้องกับ (1) การดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (2) ความตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (3) การมีส่วนร่วมชุมชน และการกระจายรายได้ให้กับชุมชน และ (4) การเชื่อมร้อยประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนด แผนงาน ทาง

เศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในแหล่ง
ท่องเที่ยวต่างๆ อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชนบทเกาะสุกร และศึกษาหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง โดยมีการสรุปผล การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร ได้แบ่งเป็นมิติเป็น 6 มิติ ดังนี้

1) มิติด้านสังคม ชุมชนเกาะสุกรมีกลุ่มองค์กรชุมชน ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสตรี อสม./กองทุนหมู่บ้าน/ อปพร. มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีศักยภาพสามารถ ให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามชุมชนเกาะสุกรบางกลุ่มไม่ใส่ใจสุขภาพอนามัยและ อนามัยสิ่งแวดล้อม สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ ภูมิภาค ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่นได้มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือดำเนินงาน

2) มิติทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติ หาดทรายทอง หาดบ้านแหลม หาดบ้านทุ่ง หาดทรายยาว หาดหัวเขาดกน้ำ หาดโหละใหญ่ อีกทั้งยังมี แนวหาดทรายที่อยู่กลางทะเลที่มีชื่อเรียกว่า สันหลังมังกร ถ้ามีลักษณะเป็นโพรงลึกเข้าไปในเนินเขา ได้แก่ ถ้ำคำเสา ถ้ำข้าหลวง ถ้ำค้างคาว ถ้ำหัวเขาดกน้ำ ถ้ำหาดทรายยาว บ่อน้ำมหัศจรรย์ (บ่อน้ำจืด) บริเวณใกล้ชายหาด เป็นบ่อน้ำจืดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จุดชมวิว เป็นจุดชมวิวหลักที่เห็นทัศนียภาพของเกาะสุกร เช่น สันหลังมังกร บริเวณท่าเรือและวิวทะเลในมุมสูงที่สวยงามเป็นอย่างมาก ป่าโกงกาง (ป่าสงวนแห่งชาติ) ป่าควนหาดทรายยาว หมู่ที่ 1 บ้านเสียมไหม ป่าควนใต้ หมู่ที่ 4 บ้านหาดทรายทอง แหลม ได้แก่ แหลมจิน หมู่ที่ 2 บ้านแหลม แหลมห้วยหินใต้ หมู่ที่ 1 บ้านเสียมไหม

เกาะสุกร มีภูมิประเทศและภูมิอากาศรวมทั้งสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตร มีทรัพยากรทางทะเล ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตาม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ยังคงมีการบุกรุกที่สาธารณะและตัดไม้ทำลายป่า ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประชาชนขาดจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า ขาดระบบการบริหารจัดการด้านขยะ มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริเวณบ้านเรือนและพื้นที่ชุมชนตลาด

3) มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมของท้องถิ่นของชาวมุสลิม การประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ การประมง การทำสวนยาง การทำ นาข้าวและปลูกแตงโมเป็น พืชเศรษฐกิจ รวมถึงมี

กลุ่มผ้าบาติก นับเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่สำคัญแห่งหนึ่ง และยังมี แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม ที่น่าสนใจ อย่างพิธีกรรมขอขวามุสลิม วัฒนธรรมพื้นบ้านของผู้คนในเกาะสุกร พอที่จะแบ่งแยกรายละเอียดของ วัฒนธรรมท้องถิ่นดังนี้

4) มิติด้านขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ได้แก่

1) พิธีกรรมการเกิด

1.1) การอาบน้ำ 7 เดือน คนท้อง ลักษณะของพิธีกรรมนี้จะทำเมื่อตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน เป็นการประกาศให้คนได้รู้และเป็นการต้อนรับสมาชิกใหม่เข้าสู่ศาสนา อิสลาม โดยจะให้คนที่ตั้งครรภ์อาบน้ำ สระผมให้สะอาดและจะมีการทำนุริชอคูอาร์ (ขอพร) จากอัลเลาะห์ ให้ ลูกที่จะเกิดมาได้ดิบได้ดี และอย่าให้เจ็บไข้ได้ป่วย

1.2) การขึ้นเปล การขึ้นเปลเด็ก เป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งจะทำเมื่อเด็กอายุ 715 วัน เพื่อเป็นการขอพรให้กับเด็ก ถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งซึ่งจะมีการทำอาหาร คาว-หวาน ที่ตกแต่งอย่าง สวยงามมีการเชิญแขกและผู้นำทางศาสนาทำพิธีและอ่านบารายี

2) พิธีกรรมการแต่งงาน

ความเชื่อของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการแต่งงาน“ สมัยก่อนเจ้าสาว ตอนกลางคืน ห้ามลงจากบ้าน นอกจากมีราวง-รอนึ่ง มีการดาวลอมเดือน ที่ให้ เจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวอยู่ข้างใน และนางราวง-รอนึ่งล้อมเอาไว้และให้เจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวมาไถ่เขาจึงจะคืนให้ และเจ้าสาวจะต้องกลับมาอยู่บนบ้านเหมือนเดิม พอตอนรุ่งเช้าเจ้าสาวแต่งตัวรอขบวนขันหมาก พอมาถึงมี การกั้นประตูเมื่อเจ้าบ่าวให้ซองประตูจึงเปิด พอเจ้าบ่าวจะเดินเข้าไปต้องมีการเช็ดเท้าเจ้าบ่าว ส่วนใหญ่จะใช้ เด็กเช็ด เครื่องเช็ดเท้าเจ้าบ่าว แล้วจึงเข้าไปปรับเจ้าสาวในห้อง มีการ “ ตะหนิง ” กล่าวขอพรจากพระเจ้าเจ้าสาว ออกมาได้พร้อมเจ้าบ่าวและมาต้อนรับแขก งานแต่งงานสมัยก่อนมีการระแวกกับเล่นสีหลาดไปด้วย มีการตี โพนให้จังหวะ เมื่อก่อนคนที่เล่นจะมีครุหนอลีหลาดด้วย บางคนนั่งผ้าถุงแล้วเล่นสีหลาด ทำให้คนดูขบขัน

3) พิธีกรรมการตาย

วิธีที่ 1 สำหรับมุสลิมที่ตายด้วยโรคร้ายไข้เจ็บ หรือด้วยพิษบาดแผลที่กำลังรักษาอยู่

เริ่มจากให้นำศพมาอาบน้ำชำระสิ่งสกปรกที่ติดอยู่ริศท้อง เพื่อให้สิ่งปรกภายใน เคลื่อนที่ออกมา แล้วรดน้ำให้สะอาดทั้งตัว จากนั้น นำศพมาวางบนผ้าขาวซึ่งปูไว้ 3 ชั้น นำมือทั้งสองไว้ที่ระดับอกให้มือขวาทับบนมือซ้ายแล้วห่อด้วยขาว 3 ชั้น แล้วนำศพไปบรรจุในหีบศพถ้าหากอยู่ในที่ก้นดาร์ ไม้ใช้หีบศพก็ได้แต่ให้ทำลูกหลุมเพื่อเตรียมฝัง ต่อมาฝังในหลุมลึก คะเนพอไม่ให้มีกลิ่นขึ้น หรือสัควป่าคู้ยเขี่ยขึ้นมาได้ เมื่อฝังในที่ใดแล้ว ห้ามขุดศพนั้นขึ้นมาไม่ว่าประการใด ๆ การฝังให้วางศพนอนตะแคงข้างขวา หันหน้าศพไปทางทิศตะวันตก แล้วนำดินที่ขุดขึ้นมา

กลับไปจนหมด หากจำเป็นต้องนำศพกลับ ให้รักษาไว้ไม่ให้มีกลิ่นเหม็น ถ้าปล่อยให้มีกลิ่นเหม็น ทางศาสนาถือว่าเป็นการบาป

วิธีที่ 2 สำหรับทหารที่ตายในขณะปฏิบัติการ

ทหารที่ตายในขณะปฏิบัติการในสนามรบนั้น ไม่จำเป็นต้องเตรียมการเกี่ยวกับการอาบน้ำ หรือห่อศพใด ๆ ทั้งสิ้นให้ใส่เสื้อผ้าในชุดเดิม แล้วฝังลงไปเลยวิธีฝังเหมือนกับวิธีที่ ๑ และถ้าตายพร้อมกันหลายศพก็ฝังลงในหลุมเดียวกันได้

4) พิธีน้ำเรือลงน้ำ

เป็นพิธีที่ชาวประมงทำกันทุก ครั้งที่เมื่อนำเรือขึ้นมาบนบก เมื่อห่มมาขึ้น โครง(วางเรือ บนขอนไม้เพื่อซ่อม)หรือเป็นเรือทำขึ้นมาใหม่เมื่อ เสร็จเรียบร้อยแล้วจะนำ เรือลงน้ำก็จะทำพิธีนี้ ทุกครั้ง นำเรือลงน้ำทำได้ทุกเดือนแต่ถ้าเป็นข้างขึ้นจะทำในวันคี่ ถ้าเป็นข้างแรมจะทำในวันคู่ ของ ใช้ในพิธีจะประกอบด้วย บ้าก ฆาน ผ้าผูกหัวเรือ 3 ผืน สีแดง สีน้ำเงิน สีขาว เงิน 9 บาท(สำหรับ ใส่ผูกไว้กับผ้าสีแดง)ด้ายดิบ 1 เส้น ผูกหัวเรือ ข้าวและแกง(นิยมนางไก่)โดยนำไปตองวาง บนหัว เรือ วางข้าวบนใบตอง 5 กองใส่ไก่ 5 ก้อน เสร็จแล้วก็เผาฆาน

5) การลอยบาตบาหลา

สมัยก่อนเกาะสุกรเกิดมีโรคระบาด คือ ไข้ น้ำลักษณะคือ เป็นตุ่มตามตัว พอเป็นมาก จะเปื่อยทำให้คนตายหลายคน สมัยก่อนการรักษายังไม่เจริญ ยังคง ต้องพึ่งหมอบ้านคนมีวิชาอาคม รักษาทุกคนกลัวก็เลยทำกันทุกคนทุกบ้าน ปีละ 1 ครั้ง เมื่อหมอได้ทำลอยบา ลาดบาหลา โรคไข่น้ำ ก็หายไปจากหมู่บ้านจริงๆ คนเลยเชื่อจึงทำกันทุกๆ ปี เพราะกลัว โรคไข่น้ำจะกลับมาอีก ปัจจุบันไม่มีแล้วหมดไปเมื่อประมาณ 25 ปีที่แล้ว เพราะเมื่อหมอกคนที่ทำได้ตายไปก็ไม่มีคนที่ยึดถืออีกอย่าง โรคไข่น้ำก็ไม่มีในหมู่บ้านแล้วด้วย

6) การเข้าสู่สูนัต

การเข้าสู่สูนัต คือ การขลิบปลายอวัยวะเพศชาย สมัยก่อนเมื่ออายุประมาณ 10 ปี คน อิสลาม (ผู้ชาย) ทุกคนต้องเข้าสู่สูนัต แต่ปัจจุบันเข้าสู่สูนัตตอนอายุน้อยเพราะแผลจะหายเร็วกว่า ตอนที่ยาวมาก ” วิธีการเข้าสู่สูนัต สมัยก่อนใช้ไม้ไผ่ขลิบปลายอวัยวะเพศแล้วตัดกันสดๆ จะใช้เปลือก มะม่วงและปูนขาวห้ามเลือด ใช้ขี้เถ้ารองเลือด เมื่อตัดแล้วจะไม่เย็บใช้ผ้าขาวห่อแล้วผูกไว้กับเอว เพื่อไม่ให้ไหวไปมาได้

7) การทำตายาย (โตะหมอถ้ำ)

การทำ ตายาย ขึ้น 3 คำเดือน 6 หรือ 6 คำ เดือน 6 ของทุกปี คนแต่ก่อนแก่เขาจะทำตายาย กัน ที่เขาทำกันวันนี้ เพราะว่ามันครบรอบ 1 ปี ที่เขานัดกันไว้ ถ้าหากใครไม่ทำก็ไม่เป็นไรที่เขาทำ

เพราะรำลึกถึงบรรพบุรุษที่ ล่วงลับ ไปแล้วช่วยคุ้มครองลูกหลาน และให้สิ่งที่ดีเข้ามาในชีวิต และ แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ

8) การทำ ขวัญข้าว

พิธีเรียกขวัญข้าว เขาจะพางแกลข้าวแล้วใส่เกะ จากนั้นเขาก็เก็บข้าวแล้วผูกรวงข้าวเก็บ ข้าวมา 9 รวง แล้วผูกใส่จ้งที่นำมาจากนั้นก็รวมมา 3 กอง ผูกจุกแล้ว วัน 3 ครั้ง และพางนั้นกลับใน ระหว่างทางเมื่อเจอ ใครก็จะไม่พูดด้วยจนกว่าจะถึงบ้านแล้ววางจ้งจึงจะพูดได้

9) พิธีกรรมและประเพณีที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

9.1) ประเพณีปล่อยควายเข้านา

ประเพณีปล่อยควายเข้านาเป็นประเพณีที่หาผู้ได้ยากนักในประเทศไทย ฤดูกาล ปล่อยควายเข้านาของประชาชนท้องถิ่นบนเกาะสุกรจะเริ่มในช่วงเดือนเมษา – กรกฎาคม ของทุกปี หลังจากการเก็บแดง ได้หมดไป เพื่อที่จะให้ควายได้เข้ามากินวัชพืชในสวนแดง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มปุ๋ย ธรรมชาติให้กับหน้าดินในการทำงานครั้งต่อไป

9.2) วันออกบวช หรือ วันฮารีรายอ (ลีอิลฟิตรี)

เป็นวันออกบวชและเป็นวันอีด (วันรีนเริง)ก่อนถึงวันฮารีรายอมีการฆ่าวัวควาย เพื่อมาทำอาหารร่วม ทำบุญกันที่มัสยิด กล่าวคืออาห์ขอพรในคืนนั้นก่อนจะถึงวันอีดครอบครัว มุสลิมทุกคนจะต้องส่งข้าวสาร (สารตะ) เป็นความจำเป็นของครอบครัวมุสลิมทุกครอบครัว จึงทำ ให้คนที่อาศัย-ทำงานอยู่ข้างนอกต้อง กลับมาบ้าน (ถ้าไม่ได้ส่งเกิดเหตุขัดข้องค่อยชดใช้ในปีต่อไป) พอตอนรุ่งเช้าซึ่งเป็นวันอีด (ฮารีรายอฟิตรี)ชาวมุสลิมทุกคนรวมถึงเด็กจะแต่งตัวสวยงามด้วยเสื้อผ้า หลากสีสันตามแบบของมุสลิมและนำขนมพื้นบ้านที่ทำไว้ก่อนวันอีดประมาณ 2-5 วันมาร่วมกัน ทำบุญที่มัสยิด มีการร่วมละหมาดและสอนศาสนาและให้เห็น ความสำคัญของการอีด มีการขอ มะอัฟ(ขอโทษ)ซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีเงินก็มีการ ซาดากะ(ทำทาน) ให้กับเด็ก คนแก่ คนพิการ พอเสร็จ พิธีจากมัสยิดแล้วก็มีมีการเยี่ยมญาติ สำหรับในเกาะบางคนก็จีรตเยี่ยมญาติในเกาะ บาง คนก็ออก นอกเพื่อเดินทางเยี่ยมญาติข้างนอกใน บางครั้งจะมีการจัดการละเล่นของเยาวชนและแสดงเกี่ยวกับ เรื่องศาสนาเป็นการจัดเวทีบ้าง กลางลานบ้าง แล้วแต่ทางกรรมการมัสยิดและผู้นำศาสนาจะลง ความเห็น ” ฮารีรายออออกบวช เมื่อถึงบวชแล้วครบวันก็จะคูเดือน เมื่อเห็นเดือนแล้วก็จะออกบวช หรือเมื่อทางจุฬา มন্ত্রীประกาศทางโทรทัศน์ เมื่อได้รับรู้แล้วก็จะตักเบ็ยะ รุ่งเช้าก็จะมีการออกบวช และทำพิธีละหมาด อีดิลฟิตรี ประมาณ 8 โมงกว่าๆหลังจากนั้นมีการทำนุริ ไปเยี่ยมกุโบ มีเวลา ประมาณ 3 วันในการไปพบปะ สังสรรค์พี่น้อง ฮารีรายออออกบวช 3 ปีจะเลื่อนครั้ง 3 เดือน 10 วัน จะเป็นฮารีรายอออีดิลอัฎฮาฮาร์ จะทำรูกน ฮัจยีที่ที่มะกะห์ คนที่ทำฮัจยีไม่ได้ต้องไปละหมาดที่ มัสยิดเวลา 9 โมง เมื่อละหมาดเสร็จก็ทำนุริ เยี่ยมกุโบ มี ระยะเวลา 9 วันในการเยี่ยมญาติพี่น้อง

5) มิติด้านอาชีพ

อาชีพของประชาชนท้องถิ่นบนเกาะจะอยู่ในรูปแบบการเกษตรกรรมเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบลุ่มและมีที่ราบสูงเป็นส่วนน้อยแต่ละพื้นที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมและประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา การทำนา ปลูกแตงโม การทำสวนมะพร้าว โดยยึดหลักภูมิปัญญาของประชาชนท้องถิ่นมาใช้ในการเพาะปลูกเช่นการทำนาเมื่อพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวก็จะมีสัตว์ป่าพวกกระทิงและนกมากินข้าวในไร่ข้าวทำให้เกิดความเสียหายประชาชนท้องถิ่นก็เลยทำไว้หลายๆรูปร่างไว้ตามจุดต่างๆ ให้ทั่วทั้งไร่ผูกเชือกจากกระทุรูปมายังที่ปักเมื่อถึงเชือกจะทำให้มีเสียงดังอยู่ทั่วไปทำให้สัตว์ต่างๆ ไม่กล้ามากินข้าวในไร่จึงทำให้ได้รับผลผลิตมากตามที่ต้องการ และในส่วนที่เป็นอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่นในเกาะสุกรมีดังนี้

1) อาชีพการทำประมง

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นอันดับ 1 ของประชาชนบนเกาะสุกร เป็นอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่นที่ได้สืบทอดกันมาช้านานเนื่องจากมีทำเลที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่ง ประกอบกับมีหมู่เกาะหลายร้อยเกาะถึงทำให้สามารถประกอบอาชีพการประมงได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญที่ประชาชนท้องถิ่นขาดไม่ได้ นั่นก็คือ เรือ ถือเป็นพาหนะหรือเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อประชาชนท้องถิ่นในการประมงประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้นำเอาภูมิปัญญาประชาชนท้องถิ่นมาดัดแปลงและสืบทอดให้เข้ากับอาชีพของตนเอง

2) อาชีพทำสวนยางพารา

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา มีจำนวน 93 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่ของสวนยางพารามีทั้งหมด 613 ไร่ หมู่บ้านที่มีการทำสวนยางพารามากที่สุดคือ หมู่ที่ 4 บ้านหาดทรายทอง การทำสวนยางพาราถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนท้องถิ่น และลักษณะการทำสวนยางพารา เป็นลักษณะทั่วไปเหมือนกับที่อื่นๆ ผลผลิตจากยางพาราประชาชนท้องถิ่นจะทำกันในลักษณะของ แผ่นยาง เพราะเป็นการสะดวกในการจำหน่าย

3) อาชีพการปลูกข้าว

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพทำนา มีจำนวน 120 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่ของสวนยางพารามีทั้งหมด 360 ไร่ หมู่บ้านที่มีการทำนามากที่สุดคือ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง ถุกุศลของการทำนาของประชาชนท้องถิ่นจะอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม และช่วงระยะเก็บเกี่ยวข้าวตั้งแต่เดือนตุลาคม- ธันวาคม

4) อาชีพปลูกแตงโม

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพปลูกแตงโม มีจำนวน 120 ครัวเรือน มีการปลูกส่วนใหญ่ 2 พื้นที่ คือ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง เรียกว่า แตงโมนา และ มีแตงโมทะเล ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านแหลม ซึ่งมีลักษณะเป็นดินปนทรายตามแนวชายหาด และมีฝนฟ้าตกตลอดช่วงฤดูกาล จนเป็นแหล่งผลิตแตงโมที่มีคุณภาพดีที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้ จำนวนพื้นที่ของสวนแตงโมมีทั้งหมด 360 ไร่ หมู่บ้านที่มีการปลูกแตงโมมากที่สุดคือ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง ฤดูกาลของการปลูกแตงโมของประชาชนท้องถิ่นจะอยู่ในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม ปัจจุบันพันธุ์ที่ปลูกคือ แตงโมลูกผสม แตงโมปลูกกันมากที่ริมชายหาด แตงโมมีพันธุ์หลายชนิด เช่น พันธุ์ลูกขาว กิณี จินตรา จัมโบ้ หัวช้าง การจำหน่ายก็ขายในเมืองหรือเร่ขายเอง

5) อาชีพทำสวนมะพร้าว

ประชาชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว มีจำนวน 20 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่ของสวนมะพร้าวมีทั้งหมด 80 ไร่ หมู่บ้านที่มีการทำสวนมะพร้าวมากที่สุดคือ หมู่ที่ 2 บ้านแหลม ฤดูกาลของมะพร้าวของประชาชนท้องถิ่นจะอยู่ในแต่ละช่วงตามสภาพอากาศที่เหมาะสม

6) อาชีพค้าขาย

ประชาชนท้องถิ่นบนเกาะสุกรได้จัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนท้องถิ่นโดยมีกลุ่มดังนี้ กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มทำขนม และกลุ่มเลี้ยงควาย ในแต่ละกลุ่มอาชีพก็จะมีประชาชนท้องถิ่นหลายอายุหลายรุ่นที่เข้ามาจากกลุ่มทำอาชีพกันอีกครั้ง กลุ่มอาชีพเหล่านี้ยังเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของเกาะสุกร

6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย งานจักสาน ทำเสื่อปาหนัน การทำผ้าบาติก การต่อเรือ และภูมิปัญญาทางด้านอาหาร ดังนี้

1) งานจักสาน

การสานเสื่อเตยปาหนันแล้วถือเป็นการสานแบบดั้งเดิมแต่ปัจจุบันเกาะสุกรมีงานจักสาน เตยปาหนันในรูปแบบต่างๆ ที่สร้างสรรค์และตอบสนองการใช้สอย ของประชาชนท้องถิ่น เพื่อให้งานจักสานมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น หมวก กระเป๋า ตะกร้า และอื่นๆ

2) การทำเสื่อปาหนัน

เสื่อปาหนันเป็นสินค้าพื้นบ้านที่เป็นงานประดิษฐ์ที่อาศัยฝีมือประณีตสวยงามด้วยลวดลายสะดุดตาเสื่อผ่านค่านอกจากใช้สอยในรูปการปูนั่งนอนตามปกติแล้วยังเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่แวะผ่านมาเยี่ยมชมเยือนเกาะสุกรและใช้เป็นวัสดุในการประดับตกแต่งบ้านเรือนได้ด้วย

3) การทำผ้าบาติก

งานผ้าบาติกถือเป็นหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่ประชาชนท้องถิ่นสร้างขึ้นเพื่อความตอบสนองประโยชน์ต่างๆ ในการดำรงชีวิต คุณสมบัติพิเศษของงานผ้าบาติก คือ ความงดงาม และประโยชน์การใช้สอยต่างๆ ได้จากการสร้างขึ้นด้วยฝีมือที่ประณีต จนได้ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามและยังเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่แวะผ่านมาเยี่ยมเยือนเกาะสุกร ลวดลายที่ยอดนิยมนที่สุดในเกาะสุกร คือ ลายแดงโม

4) การต่อเรือ

การต่อเรือเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนในชุมชนเกาะสุกร การต่อเรือในสมัยก่อนไม่ต้องใช้ตะปู แต่ใช้ ลูกสักที่ทำด้วยไม้ไผ่ตง เริ่มจากการตั้งเถิม(กระดุกง) ให้ตรงแล้วขึ้นไม้กระดานแต่ละแผ่นเชื่อมต่อกันด้วยลูก สักแล้วตรึงให้เป็นรูปเรือ ไม้กระดานตัดด้วยก้นคนไฟ เมื่อขึ้นไม้กระดานได้ให้เป็นรูปเรือได้แล้วจึงได้ใส่กงเรือ ต่อมาเห็นนายชู้ชาวกันตัง ซึ่งเป็นลูกเขยเจ้าของสัมปทานป่าชายเลนเพื่อเผาเตาถ่านมาอยู่ที่บ้านตะเสะ ทำ เรือด้วยวิธีตั้งกระดุกงแล้วจึงใส่ตัวกงก่อนใส่ไม้กระดาน ใช้วิธีการแบบนี้จนถึงยุคของการใช้ตะปู ไม้ที่ใช้ต่อเรือสมัยก่อน ส่วนใหญ่จะใช้ไม้พะยอม, ไม้ตะเคียน, ไม้ทัง, ไม้สอม เป็นไม้ที่โคนจากป่าใน ตำบลและเลื่อยกันเอง ค่าจ้างในการต่อเรือ ในปัจจุบันไม้ที่ใช้ต่อเรือต้องหาซื้อจาก โรงงาน ไม้ในตัวเมือง ปัจจุบันการต่อเรือเริ่มเลือนหายไปจากชุมชนเกาะสุกรเนื่องจากไม่มีการสืบทอดวิชาไว้เลย จะมีก็แต่ช่างซ่อมหรือเปลี่ยนชิ้นส่วนบางตัวของเรือเท่านั้น ถ้าประชาชนท้องถิ่นจะซื้อเรือเพื่อทำอาชีพประมงก็ต้องไปซื้อจากบ้านคลองลู จังหวัดกระบี่

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร

ได้มีกลุ่มการทำขนม ได้แก่ขนมตาหยาบ ขนมเนหรี และ ขนมคล่องใจ

กลุ่มการทำเครื่องแกง กลุ่มการทำเครื่องแกงถือเป็นกลุ่มอาชีพเล็กๆ ของเกาะสุกร แต่มีความโดดเด่นทางรสชาติและกระบวนการทำที่ยังคงดั้งเดิม โดยใช้การตำด้วยมือของประชาชนท้องถิ่น

5.1.1 ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

ในการวิเคราะห์ศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนพบว่า กลุ่มการท่องเที่ยว ชุมชนเกาะสุกรมีศักยภาพทางการจัดการใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

สำหรับศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเกาะสุกรนั้น มีศักยภาพด้านความดึงดูดใจสูง ซึ่งวิเคราะห์ได้จากบริบทพื้นที่ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล รวมไปถึง

ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งการนั่งเรือชมสันหลังมังกร กิจกรรมทำผ้าบาติก กิจกรรมกลุ่มเครื่องแกง ชมการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของชุมชน การทำนา และการปลูกแดงโม เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลักของชุมชนเกาะสุกร ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้วิถีชีวิต มีการพำนักนานสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจเรียนรู้กิจกรรมในชุมชนเกาะสุกร การทำกิจกรรมเรียนรู้กับชุมชน โดยเฉลี่ยใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน เกาะสุกรมีกลุ่มรถสามล้อบริการจัดนำเที่ยวรอบเกาะ แบบ (one day trip) และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรดังกล่าวเป็นแหล่งในการหาเลี้ยงชีพ การทำประมง การใช้ประโยชน์พื้นที่ทะเลเดียวกันนั้น ในการดำรงชีพของคนทั้งหมดในเกาะสุกร

2) ศักยภาพทางการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

ประชาชนท้องถิ่นมีทัศนคติดีแก่นักท่องเที่ยว มีการกล่าวทักทาย ช่วยเหลือ และแนะนำนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะสุกร อีกทั้งผู้ประกอบการรถ 3 ล้อ มีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ใจบริการ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นมัคคุเทศก์นำชมบนเกาะสุกรได้อย่างดี

ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเกาะสุกร เข้ามาในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบจิตอาสา เรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ให้แก่คนในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยวมาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้กับคนในชุมชน หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาพักผ่อนที่ใช้เวลาในการพักยาวนาน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเริ่มนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเสน่ห์ของการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของเกาะสุกรคือการได้นั่งรถสามล้อ ชมรอบเกาะ โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูลท่องเที่ยวจากคนขับรถสามล้อ รถสามล้อเหมาเที่ยวรอบเกาะ และประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็น หลัก โดยเน้นที่รองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมากับกลุ่มค่ายอาสา หรือเดินทางมาแบบส่วนตัว ซึ่งมีความพร้อมด้านที่พักที่หลากหลาย และมีความโดดเด่นด้านการให้บริการโฮมสเตย์

3) ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในอดีตที่ผ่านมากลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนเกาะสุกร มีการประกอบอาชีพประมง และการเกษตรเพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเริ่มสนใจเดินทางเข้ามาจึงได้มีการดำเนินการในรูปแบบให้บริการที่พักแบบรีสอร์ท และธุรกิจโฮมสเตย์ แต่ในปัจจุบันชุมชนเกาะสุกร ได้ร่วมกันหารือและมีความสนใจการจัดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการเข้ารับการอบรมโครงการต่าง ๆ ของจังหวัด เช่น โครงการอบรมเจ้าบ้านที่ดี โครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาดูงานจากชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียง เพื่อจะจัดทำข้อสรุปการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเพื่อสามารถดำเนินการการท่องเที่ยววิถีชีวิตตามความถนัดและศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ของชุมชน ที่มีการให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้าง คุณค่าของลูกค้าพูดคุยสอบถามถึงการให้
คุณค่าของนักท่องเที่ยวและนำเสนอสินค้าหรือบริการซึ่งได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม
และสอดคล้องกับการให้คุณค่าของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการใน
รูปแบบเครือข่ายนั้นคืออาศัยการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อลดอุปสรรคที่
อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน โดยปัญหาที่เด่นชัดคือ การขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน การสร้าง
กลุ่มคณะกรรมการด้านการท่องเที่ยว จะทำอะไรให้เครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การ
ดำเนินงานร่วมกัน การรับผลตอบแทนอย่างเท่าเทียมกัน และการจัดการขยะที่นับวันจะมีขยะ
เพิ่มขึ้นทุกปี ที่สำคัญ สมาชิกใน ชุมชนมีความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ทางการท่องเที่ยว

4) ศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานชุมชนเกาะสุกรยังไม่มีรูปแบบ
กลุ่มการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ชุมชนเกาะสุกรเป็นผู้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวมุ่งเน้นด้านวิถีชีวิต
ชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน มีการสร้างการมีส่วนร่วมทางอ้อมในด้านการรองรับการท่องเที่ยว
ในชุมชนในด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และการมีส่วนร่วม
ทางอ้อมของประชาชนท้องถิ่นในชุมชนเกาะสุกรที่มีการประกอบอาชีพอื่น ซึ่งเป็นการสอดคล้อง
กับสิ่งที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
เกี่ยวข้องกับ (1) การดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ
ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (2) ความตระหนัก
ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถี
ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (3) การมีส่วนร่วมชุมชน และการกระจาย รายได้ให้กับชุมชน และ (4)
การเชื่อมร้อยประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนด แผนงาน ทาง
เศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในแหล่ง
ท่องเที่ยวนั้น ๆ อย่างยั่งยืน (WTO, 2011)

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 วิถีชีวิตของเกาะสุกร

การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร ซึ่งประกอบไปด้วย 6 มิติ ได้แก่ มิติด้านสังคม มิติด้าน
ทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น มิติ
ด้านอาชีพ และมิติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมิติที่โดดเด่นมาก คือมิติทางด้านทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวธรรมชาติ และมิติด้านอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มี
ทรัพยากรธรรมชาติที่สืบต่อถึงลูกถึงหลาน และต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมรองจาก

อาชีพหลัก โดยไม่ทำให้บริบทพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามทางด้านมิติทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ชุมชนแต่ละชุมชนมีสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ก็ต้องเผชิญกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันไป บางพื้นที่ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือ บางพื้นที่ประชาชนขาดความร่วมมือ อีกทั้งยังขาดความรู้ให้เข้ากับวิทยาการใหม่ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจุบัน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรม และมีโครงการต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมต่างๆ การฝึกอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น

5.2.2 ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

1) ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

สำหรับศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเกาะสุกรนั้น มีศักยภาพด้านความดึงดูดใจสูง ซึ่งวิเคราะห์ได้จากบริบทพื้นที่ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ซึ่งเกาะสุกรถูกขนานนามว่า “ป่า เขา นา เล”

ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งการนั่งเรือชมสันหลังมังกร กิจกรรมทำผ้าบาติก กิจกรรมกลุ่มเครื่องแกง ชมการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของชุมชน การทำนา และการปลูกแดงโม เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลักของชุมชนเกาะสุกร ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้วิถีชีวิต มีการพำนักนานสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจเรียนรู้กิจกรรมในชุมชนเกาะสุกร การทำกิจกรรมเรียนรู้กับชุมชน โดยเฉลี่ยใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน เกาะสุกรมีกลุ่มรถสามล้อบริการเจ็ทนำเที่ยวรอบเกาะ แบบ (one day trip) และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรดังกล่าวเป็นแหล่งในการหาเลี้ยงชีพ การทำประมง การใช้ประโยชน์พื้นทะเลเดียวกันนั้น ในการดำรงชีพของคนทั้งหมดในเกาะสุกร ซึ่งสอดคล้องกับ หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของอุยวาคี พูลพิพัฒน์, 2545 ที่กล่าวว่าไว้ว่าการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น จะพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ และยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายอีกด้วย

2) ศักยภาพด้านการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

ด้านการบริการ ประชาชนท้องถิ่นมีอัธยาศัยดีแก่นักท่องเที่ยว มีการกล่าวทักทายช่วยเหลือ และแนะนำนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะสุกร อีกทั้งผู้ประกอบการ 3 ล้อ มีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ใจบริการ

ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนเกาะสุกร เข้ามาในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบจิตอาสา เรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ให้แก่คนในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยวมาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้กับคนในชุมชน หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาพักผ่อนที่ใช้เวลาในการพักยาวนาน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเริ่มนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเสน่ห์ของการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของเกาะสุกรคือการได้นั่งรถสามล้อ ชมรอบเกาะ โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูลท่องเที่ยวจากคนขับรถสามล้อ รถสามล้อเหมาเที่ยวรอบเกาะ

สรุปการบริการของประชาชนท้องถิ่นเกาะสุกรเป็นการสร้างรอยยิ้ม มีอัธยาศัยดี สร้างความประทับใจ มีเสน่ห์ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางกลับมาเที่ยวอีกครั้ง ซึ่งถือได้ว่า การบริการเป็นสินค้าการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการสร้างมาตรฐาน เมื่อสร้างมาตรฐานได้แล้ว จะทำให้ได้คุณภาพตามไปด้วย และจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม นอกจากสินค้าและบริการแล้ว บุคลากรด้านการท่องเที่ยวก็จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานด้วยเช่นกัน ทุกอย่างต้องพัฒนาไปสู่คุณภาพ ด้วยการสร้างมาตรฐาน และรับรองด้วยมาตรฐานเดียวกัน จึงจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

3) ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในอดีตที่ผ่านมากลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนเกาะสุกร มีการประกอบอาชีพประมง และการเกษตรเพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเริ่มสนใจเดินทางเข้ามาจึงได้มีการดำเนินการในรูปแบบให้บริการที่พักแบบรีสอร์ท และธุรกิจโฮมสเตย์

ในปัจจุบันชุมชนเกาะสุกร ได้มีแผนยุทธศาสตร์ 3 ปี และ 4 ปี ในการพัฒนาเกาะสุกรในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกัน รวมไปถึงโครงการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว เช่น โครงการอบรมเจ้าบ้านที่ดี โครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาดูงานจากชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียง เพื่อจะจัดทำข้อสรุปการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเพื่อสามารถดำเนินการการท่องเที่ยววิถีชีวิตตามความถนัดและศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

การรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอสินค้าหรือบริการซึ่งได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการให้คุณค่าของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

การจัดการขยะของเกาะสุกร ซึ่งมีขยะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งทางชุมชนได้ประสบปัญหาขยะมากเกินกว่าการกำจัดออก และเกิดปัญหาขยะทะเล ทั้งนี้ได้มีการให้ชุมชนจัดการคัดแยกขยะ มีการรับซื้อขยะที่กลับมาใช้ซ้ำ การรณรงค์เมืองน่าอยู่บนเกาะสุกร สอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืนบนวิถีชุมชน ที่กล่าวว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ และต้องมีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยที่สุดและยืนยาวที่สุด

4) ศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานชุมชนเกาะสุกรยังไม่มีรูปแบบกลุ่มการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ชุมชนเกาะสุกรเป็นผู้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวมุ่งเน้นด้านวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน มีการสร้างการมีส่วนร่วมทางอ้อมในด้านการรองรับการท่องเที่ยวในชุมชนในด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และการมีส่วนร่วมทางอ้อมของประชาชนท้องถิ่นในชุมชนเกาะสุกรที่มีการประกอบอาชีพอื่น ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับสิ่งที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกี่ยวข้องกับ (1) การดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (2) ความตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (3) การมีส่วนร่วมชุมชน และการกระจาย รายได้ให้กับชุมชน และ (4) การเชื่อมร้อยประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนด แผนงาน ทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ อย่างยั่งยืน (WTO, 2011)

5.3 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง ได้มีแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร ซึ่งได้แบ่งการบริหารจัดการไว้ 3 ช่วง คือ การจัดการแบบระยะสั้น ระยะกลาง และแบบระยะยาว โดยมีตารางข้อสรุปจากกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

ระยะต้น	แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร
สร้างพื้นฐานความรู้ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสริมองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว 2. เพิ่มทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยวและการบริการ 3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ติดตั้งสัญญาณ โทรศัพท์มือถือ และ อินเทอร์เน็ต
ระยะกลาง	แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร
บูรณาการร่วมหลายภาคส่วน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ยั่งยืน 2. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมฟื้นฟู พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกาะ 3. จัดโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ทางทะเล 4. ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 5. นำเที่ยวสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับอาชีพการทำประมง และภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มประมงพื้นบ้าน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการและติดตามประเมินผล
ระยะยาว	แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร
พัฒนาคุณภาพชีวิต สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนะนำให้ความรู้การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน และชุมชนสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง 2. จัดทำมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร การท่องเที่ยว และการป้องกันเหตุอันตรายที่เกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยว 3. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่เข้ามา มีบทบาทร่วมกับภาครัฐกิจ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนศักยภาพทางการท่องเที่ยว 3 มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ 4. ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชายฝั่งทะเล เช่น การชมการวางอวนหาปลาของชาวประมง

โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้ เป็นผลที่ผู้วิจัยทำการสรุป การจัดเวทีสนทนากลุ่ม และกิจกรรมในชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวจิตอาสา ศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อการพักผ่อน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้วางแผนการเดินทางเพื่อได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมวิถีของชุมชนเกาะสุกรตามฤดูกาลได้อย่างชัดเจน โดยโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง

ปลายทาง

กลางน้ำ

ต้นน้ำ

มิติลักษณะทางกายภาพ

- โดยทั่วไปเกาะสุกรเป็นพื้นที่ราบ เนินเขา มีชายฝั่งเป็นแนวอ่าวบริเวณชายฝั่ง การตั้งถิ่นฐานของราษฎรเป็นบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจายไปตามแนวทางคมนาคมและแนวชายฝั่ง

มิติทางด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทั้งเกิดขึ้นเองจากธรรมชาติและเกิดขึ้นโดยมนุษย์ ได้แก่ ชายหาด ถ้ำป่าโกงกาง แหวม ความ บ่อน้ำที่ลึกรวย จุดชมวิวน้ำเขียว ไร่แดงไม้ สวนยางพารา

มิติด้านวัฒนธรรม

- เกาะสุกรเป็นเกาะที่มีวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะชนบรรมนิยมประเพณีท้องถิ่น พิธีกรรมและประเพณีที่เื้อต่อดังกล่าวที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน

2. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนของเกาะสุกร จังหวัดตรัง พบว่า เกาะสุกรมี ศักยภาพทางการจัดการใน 4 ด้าน โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ศักยภาพทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยว มีความดึงดูดใจ ค่อนข้างสูง ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนั่งเรือชมสันหลังมังกร กิจกรรมทำน้ชกติก จัดสวนดอกพะยอม กลุ่มทำเครื่องแกง ทำขนม ชมวิถีชีวิตประมงพื้นบ้านการทำนา การปลูกยางพารา ประเพณีการปล่อยควายตามเด
2. ศักยภาพทางด้านบริการ นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเดินทางมาพัก ที่เกาะสุกรเป็นระยะเวลาหลายวันรวมทั้งกิจกรรมอีกตามชุมชน นอกจากนี้นักท่องเที่ยว ไทยเริ่มนิยมเดินทางท่องเที่ยวที่เกาะสุกรมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเน้นการกิจกรรมเรือชมวิวน้ำเขียว โดยเฉลี่ยใช้เวลาในการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน เกาะสุกรมีกลุ่มอาสาสมัครจัดการจัดน้ำดื่มบรรจุขวดแบบ (one day trip) วันละ 300 บาท และมีความพร้อมด้านที่พักที่หลากหลาย ทั้งแบบรีสอร์ท และมีความโดดเด่นด้านการให้บริการโฮมสเตย์
3. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ปัจจุบัน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเริ่มสนใจเดินทางเข้ามาจึงได้มีการ ให้นักท่องเที่ยว ในรูปแบบรีสอร์ทโฮมสเตย์ นอกจากนี้ชุมชนได้มีการร่วมกันหรือมีความสนใจการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการเข้าร่วมชมโทรทัศน์หรือมีความสนใจการบริหารจัดการอบรมเข้าพื้นที่ ศึกษาดูงานจากชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียง
4. ศักยภาพด้านความสนใจร่วมของชุมชน การดำเนินงานชุมชนเกาะสุกรยังไม่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานชุมชนเกาะสุกรยังไม่มีความพร้อมในการท่องเที่ยวที่สอดคล้อง **ชุมชนเกาะสุกรมีอยู่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้** วิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน มีการสร้างการมีส่วนร่วมทางอ้อมในด้านการท่องเที่ยวในชุมชนในด้านเกษตร ไร่สุ่งวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนและการมีส่วนร่วม ทางอ้อมของชาวบ้านในชุมชนเกาะสุกรที่มีการประกอบอาชีพอื่น

สร้างพื้นฐานความรู้ และพัฒนาทักษะแก่คนในท้องถิ่น

บูรณาการร่วมภาคีภาคส่วน

พัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของชุมชน

เกาะสุกร 2 วัน 1 คืน (เที่ยวตลอดปี)	วันที่สอง
วันแรก 05.00 น. ลงเรือที่เทียบเรือและ	05.00 น. รับประทานอาหารเช้า
08.30 น. ถึงเกาะสุกร	09.00 น. เดินทางไปยังกลุ่มทำน้ชกติก
09.00 น. เดินทางไปยังกลุ่มประมง	12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน	13.00 น. เดินทางต่อไปยังกลุ่ม
13.00 น. เดินทางไปยังกลุ่มทำน้ชกติก	เครื่องแกง
15.00 น. เดินทางไปยังหาดทรายแดง	14.30 น. เดินทางไปยังกลุ่มวัดสวน
16.00 น. เดินทางไปยังถนนคนเดิน	16.00 น. เดินทางกลับ โดยสวัสดิภาพ
18.00 น. เดินทางรอบเกาะ ชมทิวทัศน์รอบๆ	
19.00 น. เดินทางไปยังร้านโรตี่	
20.00 น. เดินทางเข้าที่พัก	

เกาะสุกร 2 วัน 1 คืน (เที่ยวมีนาคม-เดือนเมษายน)	วันที่สอง
วันแรก 05.00 น. ลงเรือที่เทียบเรือและ	05.00 น. รับประทานอาหารเช้า
08.30 น. ถึงเกาะสุกร	09.00 น. เดินทางไปยังกลุ่มทำน้ชกติก
09.00 น. เดินทางไปยังกลุ่มประมง	12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน	13.00 น. เดินทางต่อไปยังกลุ่ม
13.00 น. เดินทางไปยังกลุ่มทำน้ชกติก	เครื่องแกง
15.00 น. เดินทางไปยังหาดทรายแดง	14.30 น. เดินทางไปยังกลุ่มวัดสวน
16.00 น. เดินทางไปยังถนนคนเดิน	16.00 น. เดินทางกลับ โดยสวัสดิภาพ
18.00 น. เดินทางรอบเกาะชมทิวทัศน์รอบๆ	
19.00 น. เดินทางไปยังร้านโรตี่	
20.00 น. เดินทางเข้าที่พัก	

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

1) ศักยภาพที่โดดเด่นทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเป็นข้อได้เปรียบของบ้าน โศกโคโร แต่ในขณะเดียวกัน ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ มีความเปราะบางต่อการได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว บนเกาะสุกรควรมีการวางแผนป้องกันหรือลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น อาทิ การจัดทำโครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลาโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2) กลุ่มการท่องเที่ยวบนเกาะสุกรควรร่วมกันกำหนดแนวทางในการรับนักท่องเที่ยวแบบบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (one stop service) โดยมีการกำหนดราคากลางของกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ในเครือข่าย เช่น ราคาที่พักโฮมสเตย์ ราคากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบแพคเกจ ราคาบริการอื่น ๆ เป็นต้น และควรมีสมาชิกเครือข่ายที่รับนักท่องเที่ยวจะได้รับค่าตอบแทนเป็นสัดส่วน ร้อยละจากราคาค่าบริการ หลังจากรับชำระเงินแล้ว ก็จัดส่งนักท่องเที่ยวไปยังเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่น ๆ ตามแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดตรัง จากผลการวิจัยพบว่าที่ว่าการท่องเที่ยวในลักษณะที่ไม่เน้นการเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่เน้นการเติบโตบนพื้นฐานของศักยภาพด้านต่าง ๆ ของชุมชนภายใต้บริบทของชุมชนที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ด้วยความโดดเด่นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว หากการท่องเที่ยวชุมชนสามารถกระตุ้นและเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มากขึ้น ก็จะนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสร้างความเข้มแข็งให้ทั้งชุมชนและการท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐควรมีส่วนในการรับผิดชอบ สนับสนุน ควบคุม ดูแลและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้ข้อมูลข่าวสารในด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ตลอดจนพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น จัดอบรมให้ความรู้ด้านภาษา การบริการการท่องเที่ยว และการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ภาครัฐควรดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาจังหวัดให้ทั่วถึง

3) ผู้นำชุมชนควรกระตุ้นให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้องค์กรอิสระด้านการท่องเที่ยวได้เข้ามาเป็นที่เล็งในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

4) ภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนท้องถิ่น ควรร่วมกันอนุรักษ์ รักษาแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

5) ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ควรจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวทางทะเลอย่างยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน เพื่อเสนอให้กับหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ภูมิภาค

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวบนเกาะสุกร จังหวัดตรัง หรือ ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามัน หรือ ศึกษาการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2549). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว**
มกราคม 2557. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2557, จาก <http://tourism.go.th/uploads/Stat/23048.pdf>
- กรมการท่องเที่ยว. (2552). **ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย**. รายงานการวิจัย กรมการท่องเที่ยว
โกวิทช์ พวงงาม. (2545). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. ม.ป.ท.
- จุฑารัตน์ เจือจิ้น (2555) **แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเขียว**
อำเภอแหลมฉบัง จังหวัดตราด, บัณฑิตมหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- จิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**.
ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. ครั้งที่ 3,
หน่วยที่ 8.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยว**
อย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า วิทยาลัย
พัฒนาการปกครองท้องถิ่น.
- นงคราญ กาญจนประเสริฐ. (2545). **ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้โดยใช้**
เทคโนโลยีชาวบ้านของประชากรในจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดสุโขทัย. พิษณุโลก:
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง**.
กรุงเทพมหานคร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์
จำกัด.
- เบญจา ยอดคานิน - แอ็ดติจ့်, และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552).
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ:การจัดการข้อมูล การตีความและการหาความหมาย (เอกสาร
วิชาการ หมายเลข 245). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุพาพร รุปงาม. (2545). การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูป ระบบ
ราชการ. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง จำกัด.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สนิท อักษรแก้ว. (2545). ประชากรและทรัพยากรชายฝั่งทะเล (รวมบทความทางวิชาการ).

ทูน เมธี วิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) วิทยาลัยประชากรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 1, และ <http://www.trippergang.com>

สุมาลี เทพสุวรรณ. (2544). ทรัพยากรที่ดินของประเทศไทย : สถานภาพ ปัญหา และการจัดการ.

นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุวีรพร พงษ์พานิช บทความวารสาร Ecotourism Network Newsletter มกราคม 2544 ฉบับที่ 54

สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษาและทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองชุดวิชาการวิจัยชุมชน.
กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง.

ศูนย์พัฒนาข้อมูลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545).

เอกสารการสอน ชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัย
ธรรมาธิราช.

อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และ

วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

ภาคผนวก

